Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ.
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нэй гарана | № 263 (16786) | 1984 оной ноябриин 16, пятница | Сэн 3 мүнгэн.

ҮБЭЛЖЭЛГЭ— ХАРЮУСАЛГАТАЙ ХАЛУУН ХАҺА

Республикын колхоз, совхозуудта ниитын малай үбэлжэлгэ энэһээр һара хахад шахуу болобо. Энэ үнгэрһэн саг районуудай ажахынуудай харюусалгатай хаһадаа хэр зэргэ бэлэдхэлтэй хүрэжэ ерэһыень гэршэлэн элирхэйлээ. Байгша оной малай үбэлжэлгэ онсо эрхэ байдалда эхилээд байна. Энэ зунай, намарай хүйтэн байһан дээрэһээ үхэр мал, хони хурьгад хүсэд һайса хүшэлэнгүй үбэлжэлгэдэ ороо, республикын ехэнхи хүдөө нютагуудта эртын саһан орожо, саашаа эрид хүйтэрөө. Эдэ бүгэдэ хамтархадаа, малай үбэлжэлгэдэ нэмэлтэ бэрхэшээлнүүдые тохёолдуулһан, колхоз, совхоз бүхэндэ үсэд шангаар ажаллаха, ажахы доторойнгоо бүхы боломжые хүсэдөөр хэрэглэхэ эрилтэ табиһан байна бшуу. Эртэ ерэһэн үбэлэй бэрхэшээлнүүдые дабахын тула малшаднай бүхы арга шадалаа, дүй дүршэлөө элсүүлэн ажалладаг. Октябрь-ноябрь һарануудай туршада тэдэнэр малайнгаа тоо толгой хорооxогүйн, тэдэнэйнгээ ашаг шэмыень алдагүйн, нарай түл түрэсээ бүрин бүтэнөөр түлжүүлхын түлөө нилээд оролдолго гаргаа.

Олонхи ажахынуудай партийна организацинууд, хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд үбэлжэлгэдэ саг соонь бэлэджэ, адуу малаа тэжээлээр, дулаан байраар хангажа, малшадтаа һайнаар ажаллаха эрхэ байдал хангаха талаар тодорхой хэмжээнүүдые абаһан байна. Эдэ бүгэдын ашаар зарим колхоз, совхозуудта малай гарзалха ушар үсөөрөө, олохон фермэнүүдтэ тугал, поршоонхо олоор абтана.

Хүшэр хүндэ үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ хэрэгтэ тэжээлэй онсо һүури эзэлдэгын элитэ. Республикын олонхи колхоз, совхозууд энэ жэлдэ нёдондонойхиһоо бага бэшэ үбһэ тэжээл, талха таряа суглуулжа абанхай. Тэжээлдэ нэмэри болгожо, тарялан дээрэһээ һолоомон малай фермэ, отарануудта шэрэгдэхэ зэргэтэй. Тэжээлээ улам эдисэтэй, шэмэтэй болгохын тула үбэлэй һарануудта нарһанай шэлбүүһэ олоор нөөсэлхөөр хараалха ёһотой.

Үбһэ тэжээлээ урידшалан һайнаар бүйлуулжа, шанаржуулжа, амта шэмэ ехэтэй болгожо, элдэб шухала бодосуудые, минеральна зүйлнүүдые холилсожо, малда эдюулхэдэ алишье талаараа ашагтай байдаг. Энээнэй ашаар малһаа продукци хараа байса ехээр абтадаг, бүхы тэжээлшье арьбан боложо үгэдэг юм. Түрүү ажахынуудай дүй дүршэл дээрэһээ абажа харахада, һолоомые хэршээд, химическэ зүйлнүүдые холилсожо, халуун уһанай уурада дэбтээхэдэ, тэрэнэй шэмэнь хоёр дахин дээшэлдэг байна бшуу.

Энэ талаар Зэдын районой Оёорой, Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм», Кабанскын районой Хандалын, Хориин районой Үдын совхозууд, Бэшүүрэй районой «Победа», Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхозууд бэлэдхэһэн тэжээлээ һайнаар бүйлуулжа, малдаа шэмэтэй тэжээл эдюулнэ. Эдэ ажахынуудай бүхы мал бүлеэдхэгдэһэн уһаар ундалуулагдана, нарай, бага малда түсгаар бэлэдхэгдэһэн тэжээл үгтэнэ.

Республикын олонхи районуудай ажахынуудта үлбэр мал шэмэлхэ пунктнууд нээгдэһэн, тэндэ дүй дүршэлтэй малшад томилогдожо, малай гарзалха ушарые һэргылхэ талаар нилээд ажал хэгдэжэ байнхай.

Тэрэнэй хажуугаар нэмэлтэ тэжээл нөөсэлхэ талаар нилээд хүдэлмэри ябуулагдана. Мухар-Шэбэрэй районой «Искра», «Родина», «Коммунизм» колхозууд таряагаа хүряажа дүүргэхэдэр һолоомоё һүрилжэ, полиин захада шэрэжэ гарганхай. Баргажанай, Хурамхаанай, Баунтын районуудай ажахынууд нарһанай шэлбүүһэ, ожорһо, хулһа суглуулаад, тэрэнээ минеральна бодосуудаар холижо шанаржуулаад, малдаа эдюулнэ.

Тиигэбэшье малай үбэлжэлгэ хаа хаанагүй хангалтатай һайнаар эхилээд ябана гэхын аргагүй. Зарим колхоз, совхозуудта малай ашаг шэмэнь эрид доошолоо, гарзалхашье ушарнууд дайралдана. Эдэ бүхы дутагдалнууд юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, хүшэр хүндэ байдалда ороһон ажахынуудта нэн түрүүн үйлэдбэриин болон ажалай эмхидхэл һула, малаа бүйлуулһан тэжээлээр, бүлеэн уһаар хангаха асуудалнуудта харюусалгагүйгоор хандаһанһаа эхитэй. Хоёрдохёор, энэ жэлэй үбһэ тэжээлэй зарим ажахынуудта элбэгээр бэлэдхэгдэһэндэ дашуурһан, сагай уларилай дулаан болохые хүлеэжэ байһан, малайнгаа үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдээгүй, илангаяа тэжээл бүйлуулха цех, кухнинуудаа хаһа сагтаа бэлэн болгоогүй дээрэһээ иимэ байдал тохёолдоо.

Малай ашаг шэмые дээшэлүүлхын, тэжээлээ гамтайгаар гарзалхын түлөө бүдүүн тэжээл бүйлуулха, элдэб бодосуудые нэмэжэ шанаржуулха арга үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болонхой. Мүнөөдэрэй байдалаар, республикын колхоз, совхозуудай тэжээл бүйлуулдаг 515 цех болон кухниин 445-ниинь хүдэлгэгдэжэ байна. Харин Баргажанай, Бэшүүрэй, Сэлэнгын, Загарайн районуудта олохон цехүүд үшөө бэлэн болоодүй байһаар.

Эдэ дутуу дундануудаа усадхаха хэмжээнүүдэй абтажа байгаашье һаа, октябрь һарада һү һаали ба мяха үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ талаар эрид хубилалта хэгдээгүй. Энэ һарада оройдоо 8,4 мянган тонно мяхан гүрэндэ тушаагдаа. Энэмнай, нёдондонойхидо орходоо, 1800 тонноор бага болоно. Энэ үедэ миил 8 мянган тонно һүн худалдагдаа, үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ мүн лэ доошоо. Гүрэндэ бага мяха тушааһан районуудай тоодо Баунтын, Хэжэнгын, Хойто-Байгалай, Хурамхаанай, Хяагтын районууд ороно. Октябрь болон ноябриин түрүүшын арбан хоногто Баунтын, Яруунын, Сэлэнгын районой ажахынуудта нёдондонойхиһоо бага һүн абтаа. Үбэлжэлгын эхилһэнһээ хойшо Яруунын, Баргажанай, Хяагтын, Сэлэнгын районууд эбэртэ бодо малаа олоор гарзалуулаа. Зэдын район гансахан һүүлэй һара соо 4,8 мянга гаран тонидоо үхүүлһэн байна.

Эдэ тоо, баримтанууд зарим колхоз, совхозуудай урдаа табиһан зорилгонуудаа бэелүүлжэ шадаагүй, продукци үйлэдбэрилгээ дээшэлүүлээгүй, олохон ажахынуудай малай үхэл гарзые усадхажа бираагүй байһые гэршэлнэ. Гол шалтагаанинь гэбэл, энэ шухала кампаниие хүтэлбэрилхэ талаар партийна, совет болон хүдөө ажахын органуудай ябуулдаг эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэридэ дутагдалнууд ушарна.

Малай үбэлжэлгэ —тон харюусалгатай хаһа. Тэрэниие эмхитэйгээр үнгэргэлгэдэ колхоз, совхозуудай малшадай, мэргэжэлтэдэй, хүтэлбэрилэгшэдэй хажуугаар «Госсельхозтехникын», «Сельхозхимиин» албан зургаанууд тон ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Эдэнэрэй оруулһан хубитаһаа малай үбэлжэлгэ сэхэ дулдыдаха байна.

Малай үбэлжэлгын үедэ эхэ малай тоо толгойе хорооxогүй, продукциин шанарыень һайжаруулха, саашадаа шадаал һаа, олоор түл абаха хүдэлмэри ябуулха гээшэ шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Иимэ хэмжээ абажа шадаагүй хадаа, ерэхэ жэлдэ гүрэндэ мяха худалдаха түсэб дүүргэхэ хэрэг бэрхэтэйхэн байжа магад.

Ушар иимэһээ малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ гээшэ бүхы малшадта, мэргэжэлтэдтэ, хүтэлбэрилэгшэдтэ хатуу шалгалта болохо байна. Тиимэл хадань социалис мүрысөө үргэнөөр эмхидхэхэ, ниитэ-политическэ хүдэлмэри улам хүсэтэйгөөр ябуулха гээшэ партийна организацинуудай, хүдөөгэй бүхы коммунистнуудай нангин хэрэг болоно.

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советдэ, облпрофсоветдэ, ВЛКСМ-эй обкомдо

1984—1985 ОНУУДАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЫН ҮЕДЭ МАЛАЙ ФЕРМЭНҮҮДЭЙ УЛААН БУЛАНГУУДТА НИИТЭ-ПОЛИТИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭРИ ҺАЙНААР ЭМХИДХЭХЫН ТҮЛӨӨ РЕСПУБЛИКАНСКА ХАРАЛГА-КОНКУРС ҮНГЭРГЭХЭ ТУХАЙ

Малшадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри саашадань һайжаруулхын, малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын, социалис мүрысөө дэлгэрүүлгэдэ ажалша коллективүүдэй үүргые дээшэлүүлхын ба мал ажалай продукци үйлэдбэрилгөөр, гүрэндэ худалдалгаар социалис уялгануудые болон түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула 1984—1985 онуудай үбэлжэлгын үедэ малай фермэнүүдэй улаан булангуудай хүдэлмэриие үндэр хэмжээндэ ябуулха зорилготойгоор республиканска харалга-конкурс үнгэргэхэ гэжэ КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, облпрофсовет ба ВЛКСМ-эй обком тогтообо.

Малшадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри һайжаруулхыень, улаан булангуудые саг соонь заһабарилжа, шэмэглэхыень КПСС-эй горкомуудые, райкомуудые, арадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдые, РАПО-гой соведүүдые, колхоз, совхозуудай партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудые тэдэ уялгалаа.

Үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын, мал ажалай продукци ехээр үйлэдбэрилхын, шанарыень дээшэлүүлхын түлөө малшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй ябасые улаан булангуудта үргэнөөр харуулха. Фермэ, гүүртэ, бригада, колхоз, совхозуудай социалис уялгануудаа хэр дүүргэжэ байһаниие хоорондоо ябалсажа, ходо шалгажа байха.

Малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ, фермэнүүдтэ, гүүртэнүүдтэ болон отарануудта арьбалалта, алмалтын гурим шангадхаха, малай тэжээл гамтайгаар хэрэглэхэ, ажалай журам һайжаруулха ябадалда ажалша коллективүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ тухай онсо заагдаа.

Улаан булангуудай харалга-конкурс тушаа хүн зондо үргэнөөр мэдээсэжэ байхаар КПСС-эй горкомууд, райкомууд, республиканска газетэнүүдэй редакцинууд, телевидениин болон радио-дамжуулгын комитет уялгалагдаа. Түрүү коллективүүд болон малшадай дүй дүршэлые согсолон дэлгэрүүлгэдэ, ажахые эршэтэй түргэнөөр эрхилэлгын арга замуудые, ажалай түйлалтануудай экономическа болон оюун бодолой удха шанарые тайлбарилгада, социалис мүрысөөндэ илагшадые материальна болон моральна талаарнь урмашуулгын түхэл янзануудые нарижуулан һайжаруулгада онсо анхарал хандуулха.

Түсэбтэ даабаринуудые, абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлһэн, табан жэлэй эхинһээ түсэбэй дүүргэлтые хараада абажа, мал ажалай продукци үйлэдбэрилхэ болон гүрэндэ худалдаха талаар эрхим дүнгүүдые түйлаһан фермэ, комплекснуудай, шубуунай фабриканuудай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда ниитэ-политическэ болон соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулһан улаан булангууд харалга-конкурсдо илаһан дээрэ тоологдохо.

Фермэнүүдэй улаан булангуудые һайнаар шэмэглэхэ хэрэгтэй. Харуулан ойлгуулха агитаци хадаа үбэлжэлгын үедэ малшадай шиидхэхэ зорилгонуудые, Эдеэ хоолой программа бэелүүлгые харуулха ушартай. Социалис уялгануудые, мүрысөөнэй дүримүүдые, малшадай һарын, кварталай туршадахи, мүн үдэр бүриин хүдэлмэриин дүнгүүдые толилһон стенднүүд, Хүндэлэлэй самбарнууд, лозунгнууд, уряанууд, тэрэшэлэн газетэ, журналнууд, нүүдэл библиотекэнүүд улаан булангууд соо байха ёһотой.

Лекторнууд, политинформаторнууд, агитаторнуудай саг үргэлжын хөөрэлдөөнүүдые, соёлой-ажаһуудалай, медицинскэ, худалдаа наймаанай талаар жэншэдгүйгөөр хангалгые хараалһан түсэбүүдээр малшадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулагдаха зэргэтэй. Малай фермэнүүдэй коллективүүд хадаа өөрынгөө үзэл бодолой-политическэ хэмжээе дээшэлүүлхэ гэжэ саг үргэлжэ оролдохо, колхозой, совхозойнгоо ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадаха, ажалай ба үйлэдбэриин журамые эбдэхэ ушарнуудтай шууд тэмсэхэ уялгатай.

Харалга-конкурсын дүнгүүд хоёр бүлэгүүдээр согсологдохо болоно. Нэгэдэхи бүлэгынь — һү һаалиин фермэнүүдэй улаан булангууд. Хоёрдохи—гахайн комплекс, фермэнүүдэй, шубуунай фабриканuудай, шахан таргалуулгын болон түлжүүлгын гүүртэнүүдэй улаан булангууд.

Харалга-конкурсдо тус-тус бүлэгүүдээр илагшад КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, облпрофсоведэй болон ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын Улаан тугаар, улаан вымпелнүүдээр, КПСС-эй обкомой болон республикын Министрнүүдэй Соведэй Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр, улаан булан шэмэглэхэ комплектнүүдээр шагнагдаха гэжэ хараалагдаа. Гадна урмашуулгын хэдэн шагналнууд тогтоогдонхой.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

СССР-эй ҮНГЭТЭ МЕТАЛЛУРГИИН МИНИСТЕРСТВЫН СССР СОЮЗАЙ 60-ЖЭЛЭЙ ОЙН НЭРЭМЖЭТЭ ЗЭДЫН ВОЛЬФРАМ-МОЛИБДЕНЭЙ КОМБИНАДАЙ АЖАЛАЙ ВЕТЕРАНУУД БОЛОН ҮЙЛЭДБЭРИИН ТҮРҮҮШҮҮЛЫЕ СССР-эй ОРДЕН, МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлдэ түсэбтэ даабаринууд болон социалис уялгануудаа дүүргэхэдээ, үндэр дүнгүүдые түйлаһанайнь түлөө шагнаха:

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

Базаров Бальжинима Банзаракцаевичые — ашагта малтамал малтадаг хүдэлмэришэдэй бригадир.
Гонгорова Мария Доржиевнае — тээрмэнүүдэй машинист.
Карюкин Иннокентий Лаврентьевичые — экскаваторщигуудай бригадир.
Семенов Михаил Иннокентьевичые—комбинадай директор.

АРАДУУДАЙ ХАНИ БАРИСААНАЙ ОРДЕНООР

Дашеев Матвей Бальжановичые — слесарьнүүдэй бригадир.
Костылев Павел Александровичые — уурхайн начальник.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

Аюшеева Сыбан Доржиевнае — мотористка.
Газизулин Минияз Гатиятовичые — мастер.
Лаптев Виктор Григорьевичые — КПСС-эй Захааминай райкомой хоёрдохи секретарь.
Москвитин Александр Николаевичые — ашагта малтамал малтадаг хүдэлмэришэдэй бригадир.
Правитель Мария Тарасовнае — мастер.
Шестаков Николай Мироновичые — хабсаргагшадай бригадир.

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН II ШАТЫН ОРДЕНООР

Кондаков Александр Семеновичые — экскаваторай машинист.
Федосеев Анатолий Коностасовичые — үрэмдэгшэ.

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН III ШАТЫН ОРДЕНООР

Баранова Ольга Андреевнае — дробильщица.
Замбалаев Николай Хандажаповичые—электрослесарь.
Исаев Виктор Петровичые—хүдэлмэришэн.
Корытов Владимир Григорьевичые—котелнуудай ахалагша машинист.
Пермяков Леонид Александровичые—шулуушан.
Шелкунов Леонид Алексеевичые—проходчигуудай бригадир.

«АЖАЛАЙ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Аитова Сатыга Ахматовнае—шулуушан.
Бадмаев Тогтохо Дугаржаповичые—проходчик.
Вакуленко Дмитрий Ефимовичые—слесарь.
Зайцев Сергей Николаевичые—автомобилиин жолоошон.
Калмыкин Виктор Григорьевичые—слесарь.
Клиновицкий Станислав Георгиевичые — ашагта малтамал малтадаг хүдэлмэрилэгшэдэй бригадир.
Недельно Александра Егоровнае—тээрмэнүүдэй машинист.
Шпис Александр Николаевичые—мастер.
Шнайдер Артур Яковлевичые—ахамад механик.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Бондаренко Антонида Васильевнае—штукатур.
Варфоломеев Петр Семеновичые—слесарь-механик.
Воронина Ольга Георгиевнае—лаборантка.
Дашеев Дамба-Доржи Бадмажаповичые—автомобилиин жолоошон.
Логада Мария Никифоровнае—электромонтернуудай бригадир.
Назимов Александр Анатольевичые — ашагта малтамал малтадаг хүдэлмэришэн.
Приловский Иван Петровичые—автомобилиин жолоошон.
Радкаев Бадма Галсановичые—проходчик.
Федосеева Домна Павловнае—токарь.
Филиппов Владимир Степановичые—слесарь.
Шалагуров Александр Алексеевичые—газоэлектро-хабсаргагша.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ЧЕРНЕНКО.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль. 1984 оной ноябриин 10.

---

40 АГУУ ИЛААЛТА УГТУУЛАН

МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ ХУБИТА ЕХЭ

БАМ-ай тоннельнүүдые барилгада олон мянган хүдэлмэришэд хабаадажа, үдэр һүниие илгангүйгөөр үсэд нэтэрүүгээр ажаллажа байнхай. Эдэнэр Эхэ оронойнгоо промышленностиин үгэһэн бүтээсэ ехэтэй техникые шаламар бэрхээр ашаглан, Байгалай эрьеын, Хойто-Мулын, Кодарай тоннельнүүдые барина. Шулуун хабсагай үрэмдэн нүхэлдэг гайхамшаг түхеэрэлгэнүүдые үни удаан сагай туршада, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, проходчигуудай даабаряа дүүргэхэ хэрэгтэнь «БАМтоннельстройн» механизациин управлениин коллектив ехэ туһаламжа хүргэдэг гээшэ. Эдэнэр газар малтадаг түхеэрэлгэнүүдые, автомашинануудые, бульдозернуудые саг болзортонь заһабарилдаг, уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, проходчигуудай ажал хүнгэдхэдэг, бүхы оньһон техникые удаан сагай туршада ашаглаха хэрэгтэ урагшатай.

«БАМтоннельстройн» механизациин управлениин коллектив арбан һарын даабариһаа гадуур 1 миллион 165 мянган түхэрнгтэ оньһон техникэ заһабарилжа, 25 тонно түмэр, 783 мянган киловатт-час электрын элшэ хүсэ арьбалаа. Тус коллектив БАМ-ай тоннельнүүдые хурдан түргэнөөр барижа, гүрэнэй даабари дүүргэхэ хэрэгтэ бага бэшэ хубитаяа оруулалсана.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭБЭ

Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай илаһаар 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан социалис мүрысөө дэлгэрүүлгэдэ Тимлюйн асбоцементнэ заводой коллективтэ онсо анхарал хандуулагдана. Ажалай габшагай энэ вахтын арбан дүрбэдэхи долоон хоног Агуу Октябриин хүндэлэлдэ зорюулагдаа һэн.

Мастер Леонид Гавриловичэ Суворовой хүтэлбэрилдэг халаанайхид үнгэрһэн долоон хоногто горно цех сооһоо эрхимлэбэ. Энэ коллективэйхид Таракановска карьерһээ 790 тонно известняк түсэбһөө гадуур асаржа, заводтоо буулгаһан байна. Гэхэтэй хамта Л. Г. Суворовой хүтэлбэрилдэг халаанайхидта энэ долоон хоногынь арбадахи илалтата долоон хоног болон тодороо гээд тэмдэглэлтэй.

Мастер Зинаида Ивановна Эповагай хүтэлбэрилдэг түүхэй эдэй цехэй, Владимир Васильевич Угрюмовай ударидадаг шатаалгын цехэй халаанууд Илалтын 40 жэлэй ойе угтуулан дэлгэрһэн мүрысөөндэ табадахяа шалгаржа гараба. Нүхэр Эповагай халаанайхид түсэбһөө гадуур 616 тонно цемент, нүхэр Угрюмовай халаанайхид 112 тонно клинкер үйлэдбэрилэн гаргаа.

Габшагай ажалай вахтын эхинһээ хойшо транспортна цехэй мастер Галина Филипповна Бороновагай хүтэлбэрилдэг халаанайхид хоёрдохёо илагшадай тоодо ороо.

С. БОГУСЛАВСКИЙ.

ХҮДӨӨГЭЙХИДТЭ ТУҺАЛНА

Локомотив-вагон заһабарилгын заводой хүдэлмэришэд хорёод жэлэй туршада Яруунын районой ажалшадта шефскэ туһаламжа үзүүлжэ байнхай. Жэл бүри 100 гаран хүдэлмэришэд ажахынуудта ошожо, үбһэ, таряа хуряалгын халуун хаһада хабаададаг, хүдөөгэй барилга эрхилэлсэдэг юм. Жэшээлхэдэ, дизельнэ цехэй слесарь П. И. Бурдуковский 14 жэлэй туршада хүдөөдэ гаража туһалдаг заншалтай. Тулдуунай совхоздо нүхэр Бурдуковскида тусхай комбайн даалгагданхай юм. Нарһатын совхоздо мүн лэ бүлэг хүдэлмэришэд үнгэрһэн намар туһалаа. Һайнаар хүдэлэгшэдтэнь совхозой дирекци Хүндэлэлэй грамотануудые барюулаа һэн.

Шагналда хүртэгшэдэй тоодо арадай ажахын хэрэглэлэй эд бараа багсалагша Д. Ф. Васильев, заводой үнинэй хүдэлмэришэд Н. С. Будажапов, А. З. Тумуров, токарь В. Е. Резвых, модельщик С. Д. Черепкин гэгшэд оролсоо.

Заводой хүдэлмэришэд хүдөө нютагуудай ажабайдалда анхаран, байшан гэрнүүдые, соёлой барилгануудые бодхоодог заншалтай юм. Жэшээлхэдэ, локомотив-хабсаралгын цехэй хүдэлмэришэн Г. К. Назаровай хүтэлбэри доро Яруунын совхозойхид нилээд ехэ барилга хэһэн байна. Тэдэнэй ажалай үрэ дүн гэхэдэ, байрын гэрнүүд олоор ашаглалгада тушаагдаа һэн.

В. СИУНОВА.

ТҮСЭБ БЭЕЛҮҮЛЭГДЭЭ

Захааминай районой Хамниин совхозой түрүү һаалишадай нэгэн, сельскэ Соведэй депутат Валентина Шагдуровна Бадмажапова Агуу Октябриин 67-дохи жэлэй алдарта ойе ажалай шэнэ амжалтаар, баяр баясхалантайгаар угтаа. Тэрэ арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ 4 жэлэй түсэбтэ даабариие октябрь һарада 106 процент дүүргэжэ, хамта ажалладаг нүхэдөө баясуулһан байна.

Дүршэл ехэтэй һаалишан һүүлэй 4 жэлэй туршада 159.119 килограмм тоһолиг һү һааха уялга абаһан һаа, ноябриин 1-дэ тэрэнээ 168897 килограммда хүргэжэ, түсэбһөө гадуур 9788 килограмм эрхим шанартай һү һаажа, гүрэндэ тушаагаа.

В. Ш. Бадмажаповагай түйлаһан энэ амжалта ажахын бүхы һаалишадай, тэрэ тоодо Түбэй фермын залуушуулай урма зоригые бадаруулан, амжалта тээшэ зоригжуулаа.

КПСС-эй гэшүүндэ кандидат Г. Ц. Семенова, залуу коммунистнууд М. Б. Гуржапова, В. Р. Батуева гэгшэд арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ 4 жэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө шармайн оролдонод.

Эдэнэр СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубита оруулалсахые хүсэн, эрхим дүнгүүдые түйлана.

Х. ДОРЖИЕВА.

СОШОРДОМО ДОХЁО

УРГАСА ҮРЭҺЭНҺӨӨ ЭХИТЭЙ

Таряашад хэзээдэшье үрэһэн тухай анхарал оролдолго гаргаха зуураа, эгээл һайн шанартай орооһо таряагаа тарилгын хэрэглэмжэдэ хадагалхые оролдодог гээшэ. Сэлэнгын районой колхоз, совхозуудай таряашад эршэмтэй шангаар ажаллаһанай ашаар энэ жэлдэ муу бэшэ үрэ дүнгүүдые түйлажа, ороoһо таряанай бараг һайн ургаса абаһан байха юм. Тусхайлбал, Юрөөгэй таряашад дүн хамта жараад мянган центнер ургаса хуряажа, гүрэндэ ороoһо таряа тушааха гурбан жэлэйнгээ түсэбые нэгэмүһэн дүүргэжэ шадаба. Тэрэшэлэн Ноёхоной механизаторнууд яһала ехэ ургаса абаа. Районой бусадшье ажахынууд хойто жэлэй тарилгада хэрэгтэй үрэһэ хүрэнгэ хүсэд хааһан байна.

Гэбэшье мүнөө жэлдэ тарян ехэ таарамжагүй уларилда хуряагдажа, ороoһо тарян шиигтэйшэг байба. Хура бороодо сохигдожо, газарта няалдаһан баалнуудһаа абтаһан ороoһо тарянда мэхиинэ болон бусад холисонуудай хуби ехэ байшоо.

Ушар тиимэһээ хаагдаһан үрэһэ хүрэнгэеэ хатаан сэбэрлэхэ хүдэлмэриин хэмжээнэй мүнөө жэлдэ ехэ байһаниинь мэдээжэ. XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо илангаяа ехэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоһон байна. Хүшэр хүндэ оршон байдалда хуряагдаһан шиигтэй ороoһо таряа хатааха, сэбэрлэхэ хэрэгтэ эндэ түрүүшын үдэрһөө харюусалгатайгаар хандажа эхилээ. Үрэһэ ургуулдаг агроном Сергей Балданович Цыбикдоржиев энэ үедэ ороoһоной тоог дээрэ хододоо байлсажа, үрэһэ сэбэрлэлгын шанарые шалгажа, техникые үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлгэнэ. Энэ хаагдаһан 10 мянган центнер үрэһэнэй шэниисэ муу бэшэ шанартайгаар хатаан сэбэрлэгдээд, эртээнһээ зохидоор бэлдэгдэһэн нэмэри газарта хадагалагдаба. Шиигтэйшэг байһан 700 центнер үрэһэн хоёрдохиёо хатаагдан сэбэрлэгдэжэ байна.

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз ехэ ургаса хуряажа, хэрэглэмжынгээ хүрэнгэ гүйсэд хаагаашье һаа, тэрэнээ сэбэрлэхэ хүдэлмэреэ ехэл унжагайруулантай. Хаагдаһан 16 мянган центнер үрэһэнэй шэниисын оройдоо 7250 центнерынь мүнөө сэбэрлэгдээд байха юм. Эдэниие шалгажа үзэхэдэмнай, 4250 центнер ороoһо тарян элдэбын холисонуудтай байшоо. Үрэһэ ургуулдаг агроном Ю. М. Мункоев тоог дээрэхи хүдэлмэриие бүтээсэ ехэтэйгээр эрхилжэ шаданагүй.

Сэлэнгын бусад ажахынуудта үрэһэ хүрэнгэ үшөөл хангалтагүйгөөр сэбэрлэгдэнэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Кировэй, Тельманэй нэрэмжэтэ болон Химнын, «Бестужевский» совхозуудта үрэһэ сэбэрлэлгэ илангаяа муугаар ябуулагдана. Жэшээлхэдэ, Тельманэй нэрэмжэтэ совхоздо нютагай эрхэ байдалда таарулагдаһан сортын үрэһэ хүрэнгэ бии болгохо асуудалда анхарал огто хандуулагданагүй. Үрэһэ таридаг тусхай талмайнууд тарялан дээрэ тодорхойлогдодоггүй, үрэһэ ургуулдаг, сэбэрлэдэг шэглэлтэй тусхай звено эмхидхэгдэдэггүй. Тоог дээрэ хүдэлдэг хүдэлмэришэд саг үргэлжэ һэлгэгдэжэ байдаг. Үрэһэ ургуулдаг агроном эндэ үгы һэн тула совхозой ахамад агроном нүхэр А. Х. Шобоев энэ шухала хэрэгтэ горитой анхарал хандуулнагүй, үрэһэ сэбэрлэлгын шанарые һайнаар хинан шалганагүй. Энэ ажахыда хаагдаһан 6140 центнер үрэһэнэй 1980 центнерынь сэбэрлэгдээд байна. Сэбэрлэгдээдшье байһан үрэһыень манай инспекциин шалгахада, эдэнь бүхыдөө мэхиинэ, буртаг ногооной үрэһэнтэй холисотой байшаба. Эрид шууд хэмжээнүүд эндэ абтаха ёһотой болоно.

Химнын совхоздо ороoһо сэбэрлэдэг агрегат бирагүйгөөр хүдэлгэгдэнэ. Ахамад агроном нүхэр Н. Д. Цыдыпов оройдоо 2400 центнер үрэһэ хүрэнгэеэ саг болзортонь сэбэрлэхээр оролдоногүй. Сэбэрлэгдээ болоһон 300 центнер үрэһэниинь тарилгын кондицида хүргэгдөөдүй гэжэ элирүүлэгдэнхэй.

Илангаяа хайхарамжагүйгөөр энэ шухала хэрэгтэ Сэлэнгын совхозой ахамад агроном Г. Ф. Гусев хандана. Эндэ 6500 центнерэй нэгэшье ороoһониинь сэбэрлэгдээдүй тоог дээрээ хэбтэжэ байна. Иимэ байдалтай яажашье эбсэжэ болохогүй. Ушар тиимэһээ ойрын сагта үрэһэ бэлдэлгые дүүргэхэ, гүрэнэй инспекцидэ тэрэнэй шанарыень шалгуулха, сэбэрлэгдэһэн үрэһээ актын ёһоор кладовщигуудта тушаажа үгэхэ, һайнаар хадагалха зорилго ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, ахамад агрономууд урдаа табиха ёһотой.

А. ТАЙНОВ,
Сэлэнгын районой гүрэнэй үрэһэнэй инспекциин начальник.

ШАНАРЖУУЛАГДАҺАН ГАЗАРАЙ АШАГ ЕХЭ

Колхозуудай союзна соведэй заседани ноябриин 14-дэ Москвада боложо, «Оронойнгоо хоолой нөөсэнүүдые тогтууритайгаар ехэ болгохо зорилгоор Мелиорациин, шанаржуулагдаһан газарые хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлгын удаан болзорой программа» тухай КПСС-эй ЦК-гэй октябриин (1984 он) Пленумэй тогтоолые, Пленум дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ соохи заабари зүбшөөлнүүдые, тобшололнуудые бэелүүлхэ зорилгонуудые, хэмжээнүүдые зүбшэн хэлсэһэн байгаа.

Колхозуудай совет Пленумэй шиидхэбэринүүдые нэгэн дуугаар һайшаагаад, тэдэниие хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхые шиидэжэ, ойрын жэлнүүдтэ ажахы бүхэндэ тэдээн дээрэһээ хараалагдаһан ургаса хуряахын тула шанаржуулагдаһан гектар бүхэниие хэрэглэлгын ашаг үрые нилээд дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые абахыень республиканууудай ба областьнуудай колхозуудай соведүүдтэ дурадхаба.

Газар таряалангые эрдэм ухаанда үндэһэлэн элдүүрилһэнэй, хүдөө ажахын ургамалнуудые таржа ургуулха үрэ түгэс онол аргануудые хэрэглэһэнэй, минеральна ба органическа үтэгжүүлгэнүүдые элбэг хүрэхөөр оруулһанай, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэриие саг соонь һайн шанартайгаар хэһэнэй үндэһөөр эдэ бүгэдые түйлаха шухала. Мелиоративна түхеэрэлгэнүүдые һэльбэн шэнэлэлгэдэ, техникээр хангалгада, тэдэниие шадамараар, найдамтайгаар ашаглалгые эмхидхэлгэдэ, хамтын подряд, ажалай эмхидхэлэй ба түлбэриин, механизаторнуудые, бороо оруулдаг машинануудай операторнуудые бусад хүдэлмэрилэгшэдые материальна талаарнь урмашуулгын түрүү аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлгэдэ, шэнэлэгдэһэн газар дээрэ хэгдэдэг хүдэлмэриин эсэсэй үрэ дүнгүүдэй түлөө тэдэнэй экономическа, моральна урмашуулга болон харюусалгые дээшэлүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаа.

Колхозуудай союзна соведэй ажал ябуулгын бусад асуудалнууд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэбэ.

(ТАСС).

КПСС-эй ЦК-гай ИЮНИИН (1983 он) ПЛЕНУМЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИН АША ҮРЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

КПСС-эй обкомой пропаганда болон агитациин таһаг һүүлэй үедэ арбан семинар-практикум үнгэргэжэ, үзэл сурталай хүдэлмэриие нарижуулан һайжаруулха талаар КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые партийна организацинуудай хэр бэелүүлжэ байһые зүбшэн хэлсэбэ.

Эдэ семинарнуудта пропагандистнар болон агитаторнууд, политинформаторнууд, клубуудай, газетэнүүдэй болон партийна хүдэлмэрилэгшэд хабаадаһан байна. Иигэжэ энэ шухала хүдэлмэриин һайн, муу таланууд тухай һонирхолтой хөөрэлдөөн болоо гээшэ. Сугларагшад гансашье элидхэл болон мэдээсэлнүүдые шагнаа бэшэ, харин музейнүүдэй, улаан булангуудай, ниитын хүсөөр эмхидхэгдэһэн парткабинедүүдэй болон соёлой-спортивна комплекснуудай хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй танилсаа. Эдэ семинарнуудта КПСС-эй горкомой нэгэдэхи секретарь В. С. Тимашов, партиин райкомуудай нэгэдэхи секретарьнар А. И. Плотников, С. Б. Жаргалов, В. Б. Базаров, П. В. Бахаев, В. Д. Таханов болон зарим предприяти, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд хабаадаа.

Үзэл сурталай, ниитэ-политическэ хүдэлмэриие иимэ нарин нягтаар шэнжэлжэ үзэһэн хэрэг миин бэшэ. Энэмнай КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэринүүдээр тодорхойлогдонхой бшуу. «Бидэ манай экономикын, эрдэм наукын, соёлой тон ехэ арга боломжонуудые, байгаалиин нөөсэнүүдые зүбөөр, гүйсэд дүүрэн хэрэглэхын түлөө нэтэрүүгээр тэмсэхэ ёһотойбди. Эдэл зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ үзэл сурталай хүдэлмэриин шэглүүлэгдэхэ байһаниинь ойлгосотой» — гээд нүхэр К. У. Черненко Пленум дээрэ хэлээ һэн. Энэ заабариинь бэелүүлхэ талаар республикымнай партийна организацинууд бага бэшэ хүдэлмэри ябуулна. Нэн түрүүн партийна хүдэлмэриин энэ шухала участогые хүтэлбэрилхэ талаар хубилалтанууд болоо. Ондоогоор хэлэбэл, «Үзэл сурталай хүдэлмэри хадаа бүхы партиин, коммунист бүхэнэй хэрэг мүн» гэһэн партиин уряа энэ шухала хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэ талаар һунгагдамал партийна органуудай үүргэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ эли тодоор харагдаа. Мүн ажалша коллективүүдтэ үзэл сурталай-политическэ, абари зангай талаар хүмүүжүүлгын үүргэ дээшэлгэдэ ехэ удха шанартай.

Мүнөө олонхи партийна комитедүүд болон бюронууд үзэл сурталай энэ участогые һайн бэлэдхэлтэй хүнүүдтэ даалгадаг болонхой. Жэшээлхэдэ, прибор бүтээлгын нэгэдэлэй партком ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэг тус нэгэдэлэй директор И. С. Медведевтэ даалгаһан байна. Юундэ иигээб гэхэдэ, тэрэ үйлэдбэриеэ, тэрэнэй нөөсэ арга боломжонуудые һайн мэдэхэ. Тиихэдэ тэрэнэй мэдэлдэ материальна, ажалай болон финансын арга боломжонууд байна ха юм. Тиимэһээ тэрэ энэ хүдэлмэриие аша үрэ эхэтэйгээр хүтэлбэрилжэ, ажалша коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые, агитколлективые энээндэ хабаадуулжа шадаха байна ха юм. Нүгөө талаһаа, һунгагдамал партийна органай, бүхы партийна организациин урда даалгагдаһан хэрэгэй түлөө тэрэнэй харюусалга дээшэлүүлээ. Тимлюйн цементын заводой, ЦКК-гай парткомууд баһал иимэ хүдэлмэри ябуулжа, тэрэнь һайн үрэ дүн үгөө.

Гэхэтэй хамта иимэ хүдэлмэри хаа хаанагүй ябуулагдана гэхын аргагүй. Энэ хадаа манай арга боломжонуудые доошолуулна. Пленум дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэнэй ёһоор, «Хүн зоной ажабайдалай асуудалнуудые комплексноор шиидхэхэ хэрэг» ханганагүй. Мүнөө болоно байгаа тоосоото-һунгалтын партийна суглаануудай үедэ һунгагдамал эдэбхитэдэй гэшүүдэй дунда партийна даабаринуудые зүбөөр хубаажа, үзэл сурталай хүдэлмэри бүхы партийна организациин хэрэг болгохо гээшэ тон шухала.

КПСС-эй горкомууд болон райкомууд үзэл сурталай, ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ ехэ анхарал хандуулдаг болонхой. Райкомуудай бюрогой заседанинууд дээрэ ажалша коллективүүдтэ үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэр ябуулагдажа байһан тухай асуудал арадай ажахын түсэб үзэл сурталай талаар хангалга гэхэ мэтэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэнэ. Ажалшадтай ябуулагдаха хүдэлмэриин түлөө ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ ехэ эрилтэнүүд табигдадаг болонхой. КПСС-эй Железнодорожно, Бэшүүрэй, Хэжэнгын, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй болон бусадшье райкомууд авиазаводой, нарин сэмбын комбинадай, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай болон бэшэшье парткомууд энэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна. Энэ тон зүб. Хүдэлмэриин саг үргэлжын шэнжэлэл, мүнөөдэрэй байдал, эрилтэ, онсо илгаа гэхэ мэтые хараада абаха гээшэ хүнүүдтэй хүдэлхэ онол аргануудые аша үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ арга үгэнэ.

Эдэ семинарнууд дээрэ ажалша коллективүүдэй доодо шата болохо — бригада, фермэ, участогуудай хүдэлмэридэ ехэ анхарал хандуулагдаа. Хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин эдэ коллективүүдтэ хэр хэгдэдэг тухай партиин райкомуудай нэгэдэхи секретарьнар П. В. Бахаев, А. И. Плотников, С. Б. Жаргалов болон бусад хөөрэжэ үгөө. Тэдэнэй хэһэн элидхэлнүүд соо ажалшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, шэнэ, түрүү ажалай түлөөһэ эмхидхэхэ аргануудые нэбтэрүүлхэ дүй дүршэл шэнжэлхэ, ажалша коллективүүдтэ ниитэ-политическэ, соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар партийна организацинуудай ябуулдаг хүдэлмэри харуулагдаа. Хүнүүдэй һайнаар, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллахын түлэ экономическа болон эмхидхэлэй һайн эрхэ байдал тогтоохо гээшэ тон шухала гээд тэдэ тэмдэглээ. Мүн һайнаар ажаллагшадые урмашуулха, муугаар хүдэлэгшэдтэ баһал сэгнэлтэ үгэхэ гээшэ мүн лэ ехэ удха шанартай. Энэ талаар шэнэ онол арга болохо хамтын подряд ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Энэ аргаар мүнөө промышленностьдо бүхы хүдэлмэришэдэй 65 процент хүдэлнэ. Энэмнай үнгэрһэн жэлэйхиһээ 20 процентээр ехэ болоно. Жэшээнь, Сэлэнгын ЦКК-да бригадна подрядаар 76, судна бүтээлгын заводто 70 процентнь хүдэлнэ. Энэ түрүү онол арга хүдөө ажахыда үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоо. Гэхэтэй хамта, энэ арга үшөөл олон предприяти, колхоз болон совхозуудта нэбтэрүүлэгдэнэгүй гээд семинарта хабаадагшад зүбөөр тэмдэглээ. Энээнһээ боложо ажалай бүтээсэ мүртэй дээшэлнэгүй, хүмүүжүүлгын аша нүлөөнүүд доошолно. Эдэ бүгэдын шалтагаан гэхэдэ, зарим ажахын хүтэлбэрилэгшэд хуушанаараа ажалладаг зандаа, шэнэ юумэ тоодоггүй байна. Гадна тэдэнэр энэ шухала хэрэг эмхидхэхэ шадабаришьегүй байна. Тиихэдэ партийна комитедүүдэй зүгһөө эдэнэртэ шанга эрилтэ табигданагүй. Жэшээлхэдэ, Элхиин автомобиль заһабарилгын заводто энэ асуудалаар 10 захиралта үгтэжэ, тусхай гурим зохёогдоһон байгаа. Теэд эдэнь бодото хэрэгүүдээр баримталагдаагүй. Тиимэһээ энээнһээнь ямаршье аша үрэ гараагүй байха юм.

Эдэ бүгэдэ юун тухай хэлэнэб гэхэдэ, хүн зоной эдэбхи үүсхэл бадаруулхын, тэдэнии үйлэдбэри хүтэлбэрилхэ эдэбхитэйгээр хабаадуулхын, бүхы юумэндэ эзэн ёһоор хандахын, бүгэдын хэрэгэй түлөө оролдохын түлөө таарамжатай һайн эрхэ байдал байгуулха талаар партийна организацинууд ехэ анхарал хандуулха ёһотой. Энэ талаар бригада, фермэнүүдтэ ажаллажа байһан коммунистнууд, мүн баһа агитаторнууд, политинформаторнууд, соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Тэдэнэр ажалша коллективүүдэй дунда эбтэй эетэй ажалай эрхэ байдал тогтоожо, хүн бүхэнии түсэбтэ даабаринуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ элсүүлхэ, ажалай болон ниитын журам эбдэхэ ябадалтай тэмсэхэ зэргэтэй.

Эдэ асуудалнуудаар һонирхолтой ажаглалтануудые Зэдын районой «Мир» колхозой агитатор Л. М. Усова, Кабанскын районой Хандалын совхозой политинформаторнуудай бүлэгые толгойлогшо Е. И. Смородникова болон бусад хэлээ. Хүн бүхэнии коллектив доторхи хэгдэхэ хүдэлмэритэй танилсуулжа, тэрэнэй һанамжа, дурадхал асуужа, энэ хүдэлмэридэ тэрэниие эдэбхитэйгээр хабаадуулха гээшэ тон шухала гээд тэдэнэр тэмдэглээ. Иигэбэл лэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин ашаг үрэ харагдаха байна. Ондоогоор хэлэбэл, ниитэ-политическэ хүдэлмэриие коллективэй бэелүүлжэ байһан зорилгонуудтай, ажал хэрэгүүдтэйнь нягта холбоотойгоор ябуулха зэргэтэй. Тиихэдэ коллективэй бэелүүлхэ хэрэгтэ тэрэнэй гэшүүн бүхэнэй эрүүлхэ хубита, тэрэнэй һуури эли тодоор харуулагдаха байна. Үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри бодото ажабайдалтай нягта холбоогүй байхадаа ашаг үрэ багатай, эдэбхигүй байна гэжэ тон зүб хэлэгдээ.

Ниитэ полит-үдэр, нэмэл бэшэгэй үдэр, журамай үдэр, ажалай үдэрэй һүүлээр уулзалга, тэрэшэлэн үзэл сурталай планёрко гэхэ мэтын партийна организацинуудай эмхидхэдэг хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэлгэ ажалшадай ажалай болон ниитын эдэбхиие хүгжөөлгэдэ, морально-психологическа һайн байдал тогтоолгодо аша туһатай нүлөө үзүүлдэг байһые семинарнууд гэршэлнэ. КПСС-эй Бэшүүрэй, Загарайн, Мухар-Шэбэрэй, Хориин болон бусад хэдэн райкомууд иимэ хүдэлмэри эмхидхэхэдээ, районно шатын хүтэлбэрилэгшэдые, партийно-ажахын эдэбхитэдые үргэнөөр хабаадуулхые хүсэнэ. Энэ зүб шэглэл гээшэ. Эдэ хэмжээ ябуулганууд хадаа тэндэ хабаадагшадай хэһэн шүүмжэлхы ажаглалтануудай хэр дүүргэгдэжэ байһые хинаха арга олгоно.

Үзэл сурталай хүдэлмэри ябуулдаг эдэбхитэдэй семинар Улаан-Үдэдэ болоо һэн. Город дотор 7 мянган агитаторнуудтай 600 агитколлективүүд байгуулагданхай, 4 мянган политинформаторнууд болон элидхэлшэд хүдэлнэ. Авиационно заводой, нарин сэмбын комбинадай, «Теплоприбор» заводой үзэл сурталай эдэбхитэдэй 70 процентнь—коммунистнууд. Тэдэнэр нүхэдэйнгөө дунда, хүн зоной ажаһуудаг газарнуудта эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулжа байдаг.

Гэхэтэй хамта энэ шухала хэрэгтэ дутагдалнууд бии гэжэ мэдэрхэ уялгатайбди. Зарим предприятинуудта, барилгын эмхинүүдтэ (ЖБИ, металл хэрэгсэлнүүдэй заводуудта, СМУ-1, СМУ-4 болон бусад тээгүүр) энэ хүдэлмэриие эрид һайжаруулха, анхарал хандуулха эрилтэ табигдана. Ушар тиимэһээ түбхын түрүүндэ энэ хүдэлмэридэ коммунистнуудые эдэбхитэйгээр хабаадуулха, ажалша коллективүүдтэ ябуулагдадаг үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин аша нүлөөгэй үрэ дүнгэй түлөө хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ шухала болоно.

Ниитэ полит-үдэрые аша үрэтэйгөөр үнгэргэхын тула хамаг юумэн хэгдэнэгүй. Илангаяа энэ хэрэгтэ партийно-ажахын эдэбхитэдые хабаадуулха хэрэгтэй бшуу. Энэ юрын асуудал бэшэ. Гэбэшье энэ тон шухала хэрэг. Ниитэ полит-үдэр үнгэргэлгэдэ хүтэлбэрилхы тушаалтадай хабаадалга хадаа манай байгууламжын гүйсэд демократическа шэнжэ шанартай байһые хүнүүдтэ ойлгуулан харуулна, олониитэтэй байгуулдаг холбоо барисаае улам бэхижүүлхэ арга олгоно. Нүгөө талаһаань абажа харахада, полит-үдэрнүүд хадаа экономическа гү, али социальна алибаа асуудалые партийна гүн мэдэрэлтэйгээр шиидхэдэг байхаар хүтэлбэрилэгшэдые һургана, үзэл сурталай, заншалай арюун сэбэр харилсаа тогтооно, үгэ ба хэрэг хоёрые нэгэ ниитэ болгон холбоно.

Партийна болон экономическа һуралсалда ехэ анхарал хандуулагдана. Энэ хүдэлмэри эмхидхэлгэ дээрэ бага бэшэ һайн хубилалтанууд үзэгдэнэ. Партийна ба экономическа һуралсал ажабайдалтай, коллективэй хэрэг байдалтай нягта холбоотойгоор ябуулагдана. Хэшээлнүүдэй үзэл сурталай болон методическа хэмжээн дээшэлээ. Иигэжэ марксистско-ленинскэ теориие, парти ба правительствын документнүүдые, мүнөө үе сагтахи экономическа политикые гүнзэгыгөөр шудалалгада туһална. Ниитэ-политическэ практика гаралга онсо удхатай зүйл болонхой. Политическа ба экономическа һуралсал үзэл сурталай хүдэлмэриин кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ шухала һуури эзэлнэ. Һурагшадай шудалһан мэдэсээ олониитэдэ дамжуулан ойлгуулдаг байхын, коммунистнуудай партиин ёһотой тэмсэлшэ болохын, үйлэдбэриин арга боломжонуудые элирүүлэн, һайнаар ашаглалгада һуралсалай үзүүлдэг үүргын ехэ байхын, хүнүүдэй эдэбхиие, зохёохы бэлигые хүгжөөлгэдэ гүнзэгыгөөр нүлөөлдэг байхын тула партийна организацинууд горитой оролдолго гаргана. Семинар дээрэ үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй Улаан-Үдын райкомой парткабинедые даагша З. А. Постригань, Баргажанай — Бордоев Г. Д., Зэдын — Селецкий В. Г. болон бусад энэ хүдэлмэридэхи дүй дүршэл тухай тогтоо һэн.

Республикын гурбан һурагшад бүхэнэй нэгэниинь ямар нэгэн ниитын даабари дүүргэхэ ёһотой гэһэн эрилтэ табигдана. Һурагшад, коммунистнууд, партийнабэшэ нүхэд революционно теориин үндэһые гүнзэгыгөөр шудалха, партиин политикын асуудалнуудые мэдэхэ, тэрэниие бэелүүлхэ хэрэгтээ эдэбхитэйгээр хабаадаха ёһотой, тиигэжэ һуралсалай үзэл сурталай-теоретическэ хэмжээе саашадань дээшэлүүлхэ зорилго табигдана. Дутагдалнууд тухайшье яһала хөөрэлдөөн болоо. Жэшээнь, Хурамхаанай райондо һуралсалай шэнэ жэлдэ һулаар бэлдээ, комсомолой политическэ һуралсалай байдал һанаһанда хүрэмөөр бэшэ. Хэшээлнүүдэй таһалдаха, зарим пропагандистнарай бэлэдхэлынь һула гэхэ мэтын дутагдалнууд ушарна. Зарим газарнуудта олон комсомолшууд болон залуушуул комсомолой политһуралсалда хабаадуулагданагүй.

Жэшээнь, Прибайкалиин райондо комсомолой политһуралсалай пропагандистнарай дунда коммунистнууд үсөөн, партийна организаци бүхэн залуушуулай политическэ һуралсал һайжаруулгада зохихо туһаламжа үзүүлнэгүй. Иимэ дутагдалнууд городой болон республикын промышленна зарим предприятинуудай партийна организацинуудта үзэгдэнэ.

Соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэриин асуудалнуудта семинар анхаралаа онсо хандуулба. Семинарта хабаадагшад соёлой-спортивна комплекснуудай, библиотекэнүүдэй, музейнүүдэй, клубууд болон соёлой байшангуудай хүдэлмэритэй танилсаһан байна. Тиихэдэ ёһотойшье һэн.

Бэшүүрэй районой Бага-Куналейн соёлой-спортивна комплексдэ семинар үнгэргэгдөө. Энэ хадаа хүдөөдэхи үзэл сурталай эмхи зургаануудай хүдэлмэридэхи эмхидхэлэй хүдэлмэриин шэнэ арга болоно. КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй тодорхойлһон энэ арга һайн талаяа харуулжа үрдеэд байна. Эндэ комплексые хүтэлбэрилхэ совет байгуулагданхай. Тэрэниие колхозой түрүүлэгшэ В. В. Смолин толгойлно. Аша туһатай хүдэлмэриин арга дүршэл бэдэржэ олоод байхадаа, тосхонойнгоо хүн зониие соёлой-спортивна, ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ үргэнөөр хабаадуулжа шадана бшуу. Энэмнай колхозой үмэнэ табигдаһан зорилгонуудые ажалшадые элсүүлжэ, тэдэниие хүмүүжүүлхэ зэбсэг болоһон байна бшуу. Иимэл байһан хадань нүхэр Смолиной хөөрөөе ехэ анхаралтайгаар шагнаһан, комплексын хүдэлмэритэй танилсаһан байна бшуу.

Мүнөө районуудай түб бүхэндэ тэрэшэлэн посёлок болон тосхонуудта соёлой-спортивна комплекс байгуулха талаар хүдэлмэри хаа хаанагүй ябуулагдажа байна. Бага-Куналейн болон бусад комплекснуудай дүй дүршэлые шудалалга энэ шэнэ хэрэг зүбөөр эмхидхэлгэдэ туһалха зэргэтэй. Иимэ хүдэлмэриин ехэ нобшоржо байһан дээрэһээ энэ шухалада тоологдоно. Гадна соёл-гэгээрэлэй, физкультурын хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэ арга боломжонууд гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй бшуу. Райондохи соёлой-спортивна комплексын координационно советые горрайгүйсэдкомуудай түрүүлэгшын орлогшо, хүдөө нютагуудайхиие посёлково болон сельскэ Соведэй түрүүлэгшэ толгойлхо зэргэтэй. Тиигэбэл үзэл сурталай элдэб эмхи зургаануудай хүдэлмэриие гүсэблэхэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие нэгэдхэн эмхидхэхэ, материальна үндэһэ һууриие бэхижүүлхэ хэрэгые һайнаар ябуулха аргатай.

КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй эрилтэнүүдэй ёһоор хэгдэһэн хүдэлмэри тухай, дутуу дундануудаа элирхэйлхэ, зорилгоёо тодорхойлхо талаар һонин хөөрэлдөөн боложо үнгэрөө гээшэ. Үзэл сурталай эдэбхитэн бүхэнэй, коммунист бүхэнэй амжаһан дүй дүршэлөө баяжуулан, хүнүүдтэй ябуулдаг хүдэлмэриие аша үрэтэй, гол шэглэлтэй болгохын тула бэлиг шадабаряа гаргаха байһандань нэйдагдана. Партиин XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые, табан жэлэй даабаринуудые дүүргэхэ, республикын хүн бүхэниие ажабайдалай арюун эрмэлзэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ гээшэ мүнөөдэрэй шухала зорилгонуудай нэгэн.

Н. КРЮЧКОВ,
КПСС-эй обкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша.

МАРКСИСТСКО-ЛЕНИНСКЭ һуралсал

БОДОТО БАЙДАЛДА ТҮШЭГЛЭН...

«Ажалшадай экономическа һуралсал ба хүмүүжүүлгэ саашадань һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор партиин экономическа теори болон политикые гүнзэгыгөөр шудалха хэрэгтэ улам ехээр хандуулха гэһэн зорилго табигданхай. Манай Гусиноозёрскын ГРЭС-эй барилгын управлениин коллективтэхи партийна һуралсалай шэнэ жэлдэ би дахинаа экономико шудалха хэшээлнүүдые үнгэргэжэ эхилбэб. Минии хүтэлбэрилдэг экономическа һургуулида 45 шагнагшад тоологдоно. Гол түлэб хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд партиин мүнөөнэй үе шатын экономическа политика, алмалта ба арьбалалтын, ажахы эрхилэлгые нарижуулан һайжаруулгын асуудалнуудые хэшээлнүүдтэ шудална.

Жэшээлхэдэ, түрүүшын хэшээлдэ «Научно-техническэ дэбжэлтэ ба үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэ» гэһэн асуудал шэнжэлэн шудалагдаһан байна. Хэшээлдэ, хэрэглэгдэһэн баримта материалнуудай 90 процентнь имагтал ГРЭС-эй барилгын управлениин бодото байдалһаа абажа, шагнагшадай хэндэньшье ойлгосотой жэшээнүүд дээрэ энэ асуудалые тайлбарилха гэжэ оролдооб. Техническэ ямар арга хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэридөө һүүлэй жэлнүүдтэ нэбтэрүүлээбибди, ямар ашаг үрэтэйгөөр нүлөөлөөб гэһэн тоо, баримтатайгаар хөөрэлдөө үнгэргөөбди. Үйлэдбэриин үрэ дүнгүүд болон гаргашанууд хоёрые сасуулан жэшэжэ, экономическа ашаг олзо олохо аргануудые бэдэрхэ мэдэрэл шагнагшадта түрүүлхэ зорилго урдаа табиһан байнаб. Иигэжэл доторой арга нөөсэнүүдые элирүүлхэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, энээнтэй хамта барилга-хабсаралгын хүдэлмэринүүдэй шанарые эрид һайжаруулха, мүн өөрынь үнэ сэнгые доошолуулха асуудалнууд хэшээлнүүд дээрэ табигдана.

Шагнагшад эдэ асуудалнуудые өөртөө ойро дүтөөр халан абажа, хэшээлнүүд дээрэ һонирхолтойгоор үгэ булялдалга эмхидхэдэг. Элдэб һанал бодолнуудые хэлэхэдээ, бодото байдалай үйлэ хэрэгүүд болон баримтануудые зүбөөр сэгнэжэ, өөһэдтөө зүб тобшололнуудые хэжэ һурана. Иимэ хэшээлнүүд һурагшадта оронойнгоо эзэн байһанай мэдэрэл, өөрын үндэр харюусалга, үйлэдбэри болон ниитын ажабайдалда үгэ болон хэрэгэйнь нэгэн ниитэ байха ябадал бүридүүлгэдэ туһа хүргэнэ ёһотой.

Экономическа һуралсал гээшэ шагнагшадай ухаан бодолойнь хүгжэлтэдэ һайнаар нүлөөлжэ, зохёохы эдэбхи үүсхэлыень бадаруулха хэрэгтэ ехэ нүлөө үзүүлнэ гэжэ хэлэхэдэ, алдуу болохогүй. Тусхайлбал, байгша жэлэй эхинһээ манай барилгын управленидэ дүн хамта 200 мянган түхэриг шахуу хэмжээнэй уралан нарижуулгын арбан дурадхал оруулагдажа, гүрэнэй хэды ехэ зөөри арьбалагдаа гээшэб?!

«Арбан нэгэдэхи табан жэлэй соо научно-техническэ дэбжэлтын гол шэглэлнүүд», «Гамнаха, арьбалха гээшэ коммунис шэнжэ мүн» гэхэ мэтэ асуудалнуудаар удаадахи хэшээлнүүд үнгэргэгдэхэ. Мүн лэ өөрынгөө үйлэдбэриин бодото байдалай жэшээ баримталан, партиин хараалһан экономическа политикын асуудалнуудые шудалха ёһотойбди. Эдэ асуудалнуудые тайлбарилһан, шагнагшадта харуулан ойлгуулха тусхай таблица, схемэ, тоо, баримтанууд бүридхэгдэнхэй юм. Харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые бэлдэлгэдэ шагнагшад өөһэдөө хабаадалсадаг болонхой.

Һуралсалай нёдондо жэл практическа нэмэл хэшээл үнгэргэжэ туршаа бэлэйб. Шагнагшадһаа гадна управлениин тоо бүридхэгшэд, экономистнууд, мүн энэ асуудалаар һонирхоһон бусад дурын тайшуул хэшээлдэмнай ерээ һэн. Татаурсвай заводһоо хиц пиисэ автотранспортаар Гусиноозёрскын ГРЭС-эй барилгын талмай хүрэтэр зөөхэдэ, ямар гаргашатайб, ямар аргаар зөөгөө һаа, гаргашыень хороохоб гэһэн асуудал-даабари шагнагшад ондо ондоо хэрюу үгөө бэлэй. Экономикын нюуса аога бэдэрэн, хамтын ухаан бодолоор эгээл таарамжатай зөөбэриин гурим тодорхойлсод, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхыень бидэнэр управлениин хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхаабди. Тиимэһээ хэшээлнүүднай юрын һуралсал бэшэ, харин бодото байдалда нүлөө хараа байса үзүүлхэ хүшүүргэ болоно гэжэ омогорхонобди. Сэгнэзд үзыг даа. Манай дурадхалаар эмхидхэгдэһэн зөөбэрилгэ һара бүри 64 мянган түхэригэй арьбалта үгэдэг болонхой. Урмашаһан шагнагшаднай үйлэдбэриин бусад участогуудта доторой арга боломжонуудые бэдэрэлсэжэ эхилээ. Жэшээлхэдэ, түмэр харгын Загастайн станцида тусхай талмай барилгые манай управлени үндэр жагайруулна. Тиимэһээ ГРЭС-тэ эльгээгдэһэн контейнернүүдые аяар Медведчиково станциһаа автотранспортаар асарха баатай болонобди. Нэгэ контейнер зөөлгэ 126 түхэриг гаргашатай, харин жэлэй турша ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжээнэй барилгада зуугаад контейнер асарагдана. Загастайн станциие һэльбэн үргэдхэ һаа, жэл бүри доодо захань 126 мянган түхэриг алмалта байгаабди гэжэ шагнагшад тоолоно.

Иимэ жэшээ баримтатай хэшээлнүүдэй ашаг үрэтэй байһаниие һурагшад өөһэдөө мэдэрнэ, хэшээлэй сагай үни үнгэрөөшье һаань, үгэ булялдан арсалдажа байдаг. Бүхы дурадхал һанамжанууд ГРЭС-эй барилгын управлениин захиргаанай анхаралда табидаг заншалтай болообди.

М. БЕЗВЕРХАЯ,
Гусиноозёрско ГРЭС-эй барилгын управлениин дэргэдэхи экономикын һургуулиин пропагандист.

ГАБШАГАЙ АЖАЛАЙ ҮДЭРНҮҮД

Бүхэдэлхэйн XII фестивалиин нээгдэтэр жэл шахуу саг үлэбэ. Фестивальда зорюулан ажалай бэлэгүүд тухай ВЛКСМ-эй райкомуудай секретарьнар хөөрэнэ.

ВЛКСМ-эй Хурамхаанай райкомой секретарь **Л. Раднаева:**

— Октябриин 21—22-ой үдэрнүүдтэ Гааргын совхозой комсомолшууд (секретариинь Л. Цыванова) залуушуул болон студентнэрэй Бүхэдэлхэйн XII фестивальда зорюулагдаһан субботнигто гараа. Тиихэдэ Гааргын дунда һургуулиин һурагшад фестивалиин жасада 225 түхэриг оруулаа. Эдэнэр хониной кошарануудые сэбэрлэһэн байна. 8-дахи СПТУ-гай һурагшад хоёр үдэрэй туршада ороохо сэбэрлэлээ. Шэнэ үүсхэл Хурамхаанай совхозой комсомолшууд гаргажа, 250 центнер жорһо бэлэдхэхэ, үбэлжэлгын үедэ малшадта туһа хүргэхынь 7 комсомолшуудые эльгээхэ гэһэн шиидхэбэри абаа.

ВЛКСМ-эй Зэдын райкомой секретарь **Н. Дроздов:**

— Бүхэсоюзна субботнигой үдэр районоймнай залуушуул габшагайгаар хүдэлжэ, фестивалиин жасада 3 мянга гаран түхэриг дамжуулаа. Оёотой совхозой һурагшад зунай амаралтын үедэ ажалай болон амаралтын лагерьта хүдэлжэ, фестивалиин жасада хубитаяа оруулаа. Харин Дээдэ-Үшөөгэйн һурагшад хурьгадые харуулһан байна. Тиигэжэ 200 гаран түхэриг дамжуулаа.

ВЛКСМ-эй Хориин райкомой секретарь **К. Турчин:**

— Октябриин 31-дэ районоймнай залуушуулай габшагай ажалай үдэр гэжэ соносхогдоо һэн. Габшагай ажалай үдэр олон салин хүлһөө залуушуул болон студентнэрэй Бүхэдэлхэйн фестивалиин жасада дамжуулһан юм.

Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ бэшэжэ абаба.

«КАМАЗ-55-11» ТҮХЭЛЭЙ АВТОМАШИНЫН ЖОЛООШОН М. А. БОРОДИН АШААНАЙ АВТОТРАНСПОРТНА 1-дэхи ПРЕДПРИЯТИДА ОРОЙДООЛ ХОЁР ЖЭЛЭЙ ТУРШАДА ХҮДЭЛБЭШЬЕ ҺАА, НИЛЭЭД ДҮРШЭЛӨӨ ОЛОНХОЙ ГЭЖЭ СУУРХАДАГ. ТЭРЭ БАЙГША ОНОЙ ТҮСЭБТЭ ДААБАРИНУУДЫЕ СЕНТЯБРЬ ҺАРАДА ДҮҮРГЭЖЭ АМЖАҺАН ЮМ. МҮНӨӨ ТҮРҮҮ ЖОЛООШОН ТАБАН ЖЭЛЭЙ ҺҮҮЛШЫН ЖЭЛЭЙ ТООСООГООР АЖАЛЛАНА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. А. БОРОДИН.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХҮҮГЭДЭЙ КОМБИНАТ АШАГЛАЛГАДА ОРУУЛАГДАБА

Примориин Арсеньев хотын багашуул «Росинка» гэжэ хүүгэдэй шэнэ комбинадта орожо, толлобод. Авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй дэргэдэ һунгагшадай захилаар тэрэ баригдаа юм. Тиигэжэ предприяти дээрэ үхибүүдээ садяслинуудта яажа оруулхаб гэһэн асуудал гарахаяа болёо.

Барилга дээрэ өөһэдынгөө постнуудые эмхидхээд, депутадууд комбинадые болзорһоонь урид ашаглалгада оруулхада туһалһан байгаа. Тэрээн соо үзэмжэтэй гоё, таарууэ зохид. Наадалгын ба унталгын таһалгануудай спортивна ба хүгжэмэй залнуудай хананууд элдэб онтохонуудһаа абтаһан зурагуудаар шэмэглэгдэнхэй. Байгаалиин таһалга таарыугаар түхеэрэгдэнхэй.

Багашуул тухай анхарал оролдолго гаргаха гээшэ Арсеньев хотын арадай һунгамалнуудай гол зорилгонуудай нэгэниинь болодог. Һүүлэй үедэ эндэ эдир техникүүдэй клуб, корт ба спортивна талмай нээгдээ. Спортивна һургуули баригдана. Машина бүтээгшэдэй тон һаянай хотын хүгжөөхэ социальна программаар эдэ бүгэдэ хараалагданхай.

Примориин хизаар.

АЛАС ДУРНЫН хизаарта

ТАСС-ай КОРРЕСПОНДЕНТНҮҮД МЭДЭЭСЭНЭ

АМАРАЙ ШЭНЭ ГАЗАР ДЭЭРЭ

Доодо-Амар шадархи үргэн ехэ дайдада тарялан, сабшалан, бэлшээри болгожо хэрэглэгдэмээр шэнэ талмай элирүүлэгдээ юм. Энэнь хадаа «Дальгипрозем» гэжэ институдай зунай экспедицинүүдэй хүдэлмэриин дүн болоно.

Хүрьһэ шэнжэлдэг эрдэмтэдэй, геоботаникуудай, мелиораторнуудай бригаданууд 350 мянганһаа дээшэ гектар талмайтай газар дайдые тон наринаар шэнжэлжэ үзэһэн байгаа. Хээрын ажаглалтануудай, мүн аэрофото-буулгабариин дүнгүүдые хэрэглэн, эндэхи нютагай газарай хүрьһэнэй шэнэ карта табигдаа.

— Шэнжэлгэнүүдэй харуулһанай ёһоор, овощой — һү һаалиин шэглэлэй хоёр совхозой байгуулагдаһаар хараалагдаһан талмай дээрэ газар хатааха талаар тон бага хүдэлмэри хэгдэхэ болоно,— гэжэ институдай директор В. Гвоздев хэлэнэ. — Ерэхэ жэлдэ 1500 гектарһаа дээшэ тарялан, 7 мянга шахуу гектар сабшалан ашаглагдахаар бэлэн болгогдохо байна. Институдай хүдэлмэрилэгшэд газар ашаглан хэрэглэхэ схемэнүүдые зохёожо байнхай.

Хабаровск.

ВЕТЕРАНАЙ НЭРЭМЖЭТЭ

«Яков Верхотуров» гэжэ тусхай судно-катамаран уһанда табигдаа юм. Гайдамакска судна заһабарилгын заводой ахалагша мастерай, мэдээжэ уралан нарижуулагшын, ажалай ветеранай нэрые корабль бүтээгшэд тэрээндэ олгоһон байгаа.

Катамаран хадаа эндэ бүтээгдэжэ эхилһэн шэнэ түхэлэй тусхай суднануудай нэгэниинь болоно. Тэдэнэр далайн капустын плантаци дээрэ хүдэлхэ ёһотой юм. «Борт дээрэһээ уһан дорохи грядканууд хэгдэдэг байха. Үнэтэй сэнтэй далайн продуктын эдеэшэхэ үедэ судныn ууҗам палубань тэрэниие илгажа, сэбэрлэхэ газар болохо юм.

Катамарануудые барилгын программа хэдэн жэлээр хараалагданхай.

Находко.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

ОМОГОРХОХО ҮНДЭҺЭН БИИ

Намарай ургаса хуряалгын халуун хаһа һэн. Тэрэ үдэр «Дружба» колхозой хартаабхын поли дээрэ хүрэжэ ерэбэбди. Ажахын ахамад агроном Александр Чебунин таряанай газарай захада адхагдаһан обоотой хартаабхын хажууда, нэгэл юумэндэ һанаата болоһон янзатай зогсожо байба. Тээ саанань 3—4 комбайн ургаса хуряажа ябанад. Тэдэнэй хажуугаар хүнэгүүд соо хартаабха суглуулжа, мэшээглэжэ ябаһан хүнүүд олоороо хөөрсэгэнэнэ.

— Энээнээ хаана адхаха, хадагалха зонбибди гэжэ гайхашоод байнаб. Пестеревскэ отделенидэ тусхай ехэ хранилищи бии аад, тэрэмнай баһал хартаабхаар дүүргэгдэшэнхэй. Ядахадаа автомашинануудай гараж соо тэрэнээ адханабди. Энээниие иимэ элбэгээр ургашаха юм гэжэ хэн мэдээб?— гээд, тэрэ нюдаргын шэнээн жэгдэ томо хартаабхануудые соо һоо нэгыень абажа, манда харуулна.

— Ехээр ургаал хадаа һайн бэшэ гү? Хэхэ, хадагалха газар олдоно бээз. Гүрэндэ тушаахаяа яанабта?—гэжэ мантай ябаһан хэншьеб дуугарба.

—Түсэбнай үни хада үлүүлэн дүүргэгдээ юм гүбэ. Тэрээнһээмнай гадуур хартаабха үшөө абыт гэжэ дурадхахаяа колхозой түрүүлэгшэ мүнөөдэр райгүйсэдком ошоо һэн, —гэнэ нүхэр Чебунин.

Үнэхөөрөө энэ жэлдэ тус колхозой үнинэй механизаторнуудай нэгэн Иван Александрович Пентиковэй даадаг звеногой хартаабхын поли дээрэһээ эндэ һая наашадааше үзэгдөөгүй үндэр баян ургаса абтаа. Бүхы 110 гектар газарайнь гектар бүхэнһөө дунда зэргээр 144,5 центнер хартаабха хуряагдаа бшуу. Хуу үндэр хада, гүбээ газартай Тарбагатай нютагта, ехэнхидээ жэжэ хайр шулуун, эльһэн хүрьһэтэй тарялан дээрэһээ иимэ ургаса абаха гээшэмнай миил юрын хэрэг бэшэ. Тиигээдшье энээнһээ урагша эндэхи алишье ажахыдань иимэ элбэг дэлбэг хартаабха абтаагүй юм.

Бодоодшье үзыт даа. Гансахан Иван Пентиковэй харууһалжа ургуулһан поли дээрэһээнь бүхыдөө 16 мянган шахуу центнер хартаабха абтажа, тэрээнһээнь 10,6 мянган центнерынь гүрэндэ худалдагдаад, жэлэй түсэб 170 гаран процент дүүргэгдээ. Мүн 5 мянга шахуу центнер хартаабха ерэхэ жэлэй тарилгын үрэһэндэ хаагдаа. Тиигэжэ тэрэ бүхы район соогоо эгээл үндэр ургаса абагшадай зэргэдэ гараба.

— Хэрбээ нүгөөдэ отделениин хартаабхашан Архип Медведевэй баһа иимэ ургаса абаа һаань, хайшан гэхэ байгаа гээшэбибди. Харин тэрэмнай гектарай оройдоол 35—40 центнер ургаса абажа ээлэбэ. Саашадаа хартаабха хадагалха һайн түхеэрэлгэтэй нэгэшье бэшэ, лаб хоёр байра баряагүйдэ аргагүй болобо. Мүн хартаабхаар холимол силос дараха тусхай траншей бэлдээгүйдэмнай баһал болёо даа. Иван Александровичнай, бидэндэ ехэхэн һургаал үгэбэ гээшэ,— гэжэ ахамад агроном нэгэ талаараа омогорхоһон нүгөө талаараа һанаата болоһон янзатай хэлэнэ.

Хартаабхын үндэр баян ургаса абтажа байна гэжэ дуулахадаа, колхозой гэшүүдэй олонхинь тэрэниие ошожо хараха, хартаабхашадые амжалтаарнь амаршалха, аргатайл һаа, тэрэниень хуряалсаха гэжэ оролдоһон байха. Тиигэжэ энэнь олоной омогорхол, хамтын баяр болоо юм.

Иван Александрович Пентиков дүшэ гарамгай наһанай, түбшэн даруу янзын хүн. Колхоздоо хори шахуу жэлдэ трактористаар хүдэлжэ ябана.

Тэрэ үдэр энэ хүнтэй уулзахадамнай бага тооһондо даруулһан, наранда хүрилэн таталһан шарайнь эсэнгеэр үзэгдэбэшье, нюдэдынь нэгэл омог баярай тэмдэгтэй, уриханаар энеэбхилэн байгаа бэлэй. Теэд хүн ямар нэгэ ехэ дабаа гаталаад, зориһондоо хүреэд байхадаа хэдышье эсэһэнээ мартажа, жэгүүр дали ургуулһандал мэтэ болодог гүб даа..

Сэхыень хэлэхэдэ, эндэ урда жэлнүүдтэ хартаабхашадаар олохон хүн хүдэлжэ үзэһэн, биратай үрэ дүн туйлажа шадангүй болиһоншье байха. «Манай эндэхи үндэр хада газарта хартаабха юун ёһоор ургахаб»,—гэлсэдэг байһан.

Хоёр жэлэй саана хартаабхашадай звеное шэнээр эмхидхэхэ, тэрэниие хамтын подрядта оруулха тухай хөөрэлдөөнэй боложо байхада, Иван Александрович Пентиков «би хүдэлөөд туршаһуум. Имагтал һайн газар таһалжа үгэгты»,—гэжэ дурадхаһан юм.

Тиигээд ахамад агроном А. А. Чебунинтэй тэрэ тарялангай агрохимическэ болон технологическа картануудые һайса хаража, байра дээрэнь тодорхойлжо, Улаан-Ганга, Үлэнтэ, Фроловско поли гэжэ газарнуудта хартаабха тариха гэжэ шиидэһэн юм. Тэндээ үтэгжүүлгэ горитой оруулжа, һайнаар элдүүрилээд, үрэһэеэ нарин нормын ёһоор, нэгэ жэгдэ гүнзэгыдэ таряа. Илангаяа зурууд хоорондын элдүүрилгые саг соонь оролдосотойгоор хээ. Эдэ бүгэдын ашаар түрүүшын жэлдэ бүхы тарялангайнь гектар бүриһөө 70 гаран центнер ургаса абтаа бэлэй.

—Ургасыень буртаг ногоондо даруулаагүйл һаа, манай эндэ хартаабха һайнаар ургахал байна гэжэ түрүүшынгээ жэлдэ хүдэлөөд байхадаа ойлгоо һэм,—гэжэ нүхэр Пентиков хэлэнэ.

Тиимэһээ энэ жэлдэ тарялан дээрээ ёдойхошье буртаг ногоо байлгахагүйн тула айхабтараар оролдоо. Хабар үрэһэеэ таримсаараа газараа утаашад, хүндэлөөшэнь гурба дахин борнойлоод, һүүлдэнь хартаабхын эшэнүүдэй гараһан хойно зурууд хоорондын элдүүрилгые хоёр дахин хээ. Мүн эшэнүүдые тойруулан хоёр тээһээнь шорройень обоолоо. Зунай тэн багта зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэхэдээ ургасадаа минеральна үтэгжүүлгээр нэмэлтэ тэжээл оруулаа.

— Эдэ бүхы хүдэлмэриие оройдоо гансаараа һаа, саг соонь хэжэ үрдихэмни бэрхэтэй байгаа ааб даа. Илангаяа тарилгын болзорые нэгэшье үдэрөөр хожомдуулжа болохогүй ха юм. Залуу механизатор Анатолий Пестерев энэ талаар намда ехэ туһа хүргэбэ. Тэрэ хүбүүн үрэһэ тарилсаад, удаань ургаса хуряалгадашье ерэжэ хамһалсаба. Тиихэдэ энэ намартаа ургаса хуряалгын үедэ бригадаһаа дүршэлтэй комбайнернууд Иван Бурдуковский, Сергей Смирнов гэгшэд эльгээгдээ юм. Баһа һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад, городһоо ерэһэн студентнэр, Тарбагатайн тосхоной гэрэй эзэн эхэнэрнүүд хартаабха малталсаба. Юрэдөөл, энэ ургаса олоной хүсөөр лэ абтаа гээшэ, — гэжэ Иван Александрович дуруханаар хэлэнэ.

Тиигэжэ би бэрхэдээ иимэ һайн ургаса ургуулааб гэжэ бээе заахашье дээгүүр абхуйнагүй. Энэ хүнтэй хөөрэлдэхэдэ, ажалаа саашадань үшөө һайнаар хэжэ, бүхы юумэеэ саг соонь бүтээгээд байгаа һаа, тэндэхи газарһаа үшөө ехэ ургаса абаха эрмэлзэлтэй.

М. НАМЖИЛОВ,
Улаан-Үдын район.

ХҮН ЗОНОЙ СОЦИАЛЬНО-ДЕМОГРАФИЧЕСКА ШЭНЖЭЛГЭ

ССэй ЦК-гай Политбю- шиидхэбэриин ба СССР- нистрнүүдэй Соведэй ой үндэһөөр 1985 он- рим газарта хүн зоной но-демографическа шэн- үнгэргэгдэхэ байна. Хүн иимэ шэнжэлгэ түрүү- үнгэргэгдэхэ юм. Рес- дотор шэнжэлгэдэ ба үнгэргэлгэ Ста- ескэ управленидэ ба гү- статистикын районно, кой зургаануудта даал-

им газарта үнгэргэгдэхэ ной социально-демогра- шэнжэлгэ ехэ, поли- ба арадай ажахын уд- нартай хэмжээ ябуулга рэ хадаа 1979 ондо хүн тоо бүридхэлдэ абаһа- үүлээрхи үедэ ороной ной бүридэлдэ болоһон танууды шэнжэлэн ха- XII табан жэлэй болон удаан болзорой эконо- ба социальна хүгжэлтын түсэбүүдые зохёон тула шухала хэрэг- мэдээнүүдые абаха арга Тэрэнэй үнгэргэгдэхэ- зоной тоо тухай, эрэгтэй, наһанай, һуралсалай нэй, үндэһэ яһанай, гэр байдалай талаар хүн зо- ридэлдэ болоһон хуби- үүд тухай тодорхой мэ- абтаха болоно. Со- нүүдэй һуудал байда- лбэришэгүйгөөр һайжаруулгые хангаха талаар КПСС-эй XXV ба XXVI съезднүүдэй найруулһан гол зорилгонуудые бэелүүлгын үндэһөөр ороной хүн зоной ажалай эрхэ байдалай ба һуудал байдалай яажа һайжарһан тухай эдэ дүнгүүд баһал харуулха байна.

Социально-демографическа шэнжэлгын программа дотор шэнэ зорилгонууд табигданхай. Тэдэнние тодорхойгоор шэнжэлгэ айхабтар шухала удхатай шанартай байха. Үри хүүгэдтэй гэр бүлэнэртэ гүрэнэй зүгһөө үзүүлэгдэдэг туһаламжые шангадхаха хэмжээнүүд тухай парти, правительствын тогтоолой хэр зэргэ ашаг үрэтэйгөөр бэелүүлэгдэжэ байһан тухай тодорхой мэдээнүүд иигэжэ абтаха байна.

Шэнжэлгын үедэ үхибүүдэй түрэлгэ тухай, үхибүүнэй хойноһоо харууһалхын тула үгтэдэг амаралтые эхэнэрнүүдэй яажа хэрэглэдэг тухай мэдээнүүд абтаха юм.

Иимэ шэнжэлгэ хадаа хүн зоной гэр байрын эрхэ байдалые болон гэр байра барилгые үргэдхэхэ хэрэгтэй газарые элирүүлхэ талаар туһалха байна бшуу.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгые, промышленнэ эд товарнуудай ассортимент ба шанарые, медицинскэ хангалгые һайжаруулха, транспортын хүдэлмэрие һайжаруулха ба орон дотор шиидхэгдэдэг бусад зорилгонууд тухай өөһэдынгөө һанамжые асуудалда харюусагшадай хэлэхэдэнь болохо.

1984 ондо хүн зоной һарын дунда зэргын олзо доход тухай хэрэгтэй мэдээсэл абтаха байна.

Программын гол асуудалнуудтай шэнжэлгын бланк, ажал хэхэ наһанай аад, гэртээ, хубиингаа ажахыда хүдэлдэг, һурадаггүй хүнүүдтэ зорюулагдаһан асуултын бланк гэһэн хоёр документ шэнжэлгын үедэ хэрэглэгдэхэ.

Мүнөө жэлэй март һарада СССР-эй Верховно Соведтэ һунгалта үнгэргэһэн һунгуулиин зарим участогуудаар социально-демографическа шэнжэлгэ үнгэргэгдэхэ болоо юм. Хүн зоной шэнжэлгэ үнгэргэхын тула манай республикын газар дээрэ һунгуулиин 33 участок тудаһан байна. Тэдэнэй 10-ниинь городой хүн зоной дунда, харин 23-ниинь хүдөө нютагуудта оршодог. Бухыдөө республика доторнай саг үргэлжэ ажаһуудаг 46 мянга шахуу хүн социально-демографическа шэнжэлгэдэ хабаадуулагдаха болоно. Бэлэдхэлэй хүдэлмэриин мүнөөнэй шатада һунгуулиин участогуудай списогүүд, районууд болон хото городуудта шэнжэлгэ үнгэргэхэ эмхидхэлэй түсэбүүд, мүн тэрэшэлэн республикын хамтаруулһан эмхидхэлэй түсэб табигданхай. Шэнжэлгэ үнгэргэхэ кадрнууд: районно мэдээсэлэй-тоолон тодорхойлгын станцинуудай начальнигуудай орлогшонор ба шэнжэлгэ үнгэргэхэ асуудалнуудаар гүрэнэй статистикын инспекторнүүд, инструкторнууд, хинагшад ба тоо бүридхэгшэд нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудаар шэлэгдэжэ, баталагдаа. РИВС-үүдэй начальнигууд болон гүрэнэй статистикын инспекторнууд болон тэдэнэрэй орлогшонортой хүн зониие шэнжэлхэ асуудалнуудаар инструктаж үнгэргэгдэһэн байна.

1985 оной январиин 1-эй байдалаар зарим газарта хүн зоной социально-демографическа шэнжэлгэ үнгэргэгдэхэ, Тусгаар бэлдэгдэһэн тоо бүридхэгшэд 10 үдэрэй туршада ажаһуудаг газартань хүн зоной 5 процентые асуулта хэжэ шэнжэлгэ үнгэргэхэ байна.

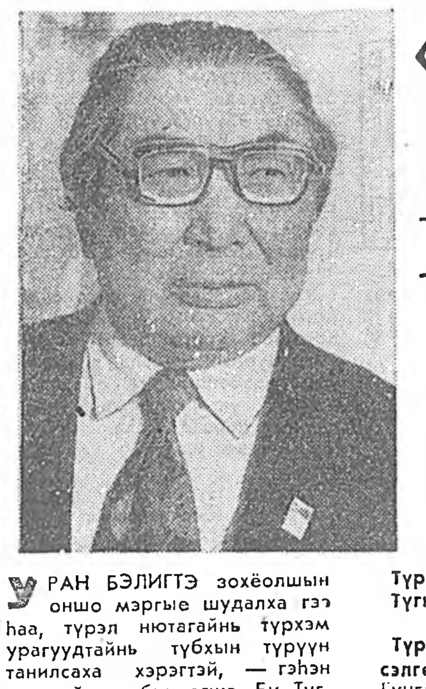
1985 ондо зарим газарта хүн зоной социально-демографическа шэнжэлгэдэ бэлдэлгэтэй ба тэрэниие үнгэргэлгэтэй холбоотой бүхы хүдэлмэридэ гүрэнэй статистикын зургаануудта арадай депутадуудай городской, районно, сельскэ, сомоной болон поселково Соведүүд али бүхы туһаламжа үзүүлхэ уялгатай гээд Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1983 оной декабриин 12-ой 301-дэхи номерой тогтоолоор хараалагданхай.

Тобшолон хэлэбэл, городой хүн зоной гэр байрануудта хүн зониие хүсэдөөр ба зүбөөр тоо бүридхэлдэ абалгые хангаха, городой болон томо һуурин тосхонуудай хүн зоной адресуудые гүримшүүлхэ талаар хүдөөгэй Соведүүдэй айлнуудай тоо бүридхэлые хангаха талаар хүдэлмэри үнгэргэхэ.

Шэнжэлгэдэ бэлдэлгэдэ ба үнгэргэлгэдэ гүрэнэй статистикын нютагай зургаануудта али бүхы туһаламжа үзүүлхые райгүйсэдкомуудые уялгалһан Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 722-р номерой тогтоол байгша оной ноябриин 5-да баһал баталан абтаа.

Хүн зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри үнгэргэхэ гээшэ бэлэдхэлэй үеын шухала зорилгонуудай нэгэниинь болоно. Хүн зоной дунда үнгэргэгдэдэг ойлгууламжын хүдэлмэриин эгээл элдэб арганууд: хэблэл, радио, харуулан ойлгуулха агитаци, хүн зоной дунда хөөрэлдөө үнгэргэлгэ хэрэглэхэ ушартай. Шэнжэлгын асуудалнуудаар ойлгууламжын ба идхалгын хүдэлмэри ябуулхада, предприятинуудай, эмхи зургаануудай агитколлективүүд, пропагандистнууд, «Знание» бүлгэм, соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд ехэ туһаламжа үзүүлхэ зэргэтэй.

Ф. ЧЕНКИРОВ,
Буряадай АССР-эй Статистическэ управлениин начальник.

«…ТҮГНЭМНИ НАМДАА ХӨӨРӨӨ ҺЭН»

Уран бэлигтэ зохёолшын оншо мэргые шудалха гээ һаа, түрэл нютагайнь түрхэм урагуудтайнь түбхын түрүүн танилсаха хэрэгтэй, — гэһэн удхатай үгэ бии агша. Би Түгнэ нютагаар ябаха тудамаа, абаһаар лэ, Гунга Чимитовэй танил шарайе урдаа элихэн үзэдэгби. Тииһээ тиитэрээ Түгнын түрүү ажалшадаар уулзаха, энэ нютагай зохёогшын түрэл гаралнуудаар танилсаха бүридөө Гунга Чимитовэй гол урлалай уг унгиие, угалза һабагшые олоһон, татаһан мэтэ боһодогби.

Нэгэтэ холын нажар Хоца Намсараевтай Мухар-Шэбэрээр ябаа бэлэйбди. Республикымнай 30 жэлэй ойн баярай наадан дүхэжэ байба. Ехэ найрые уридлуулан, «эрын гурбан наадан, эхэнэрэй түүдэгэй наадан» гэдэгнай хүдөө нютагуудһаа эхилдэг хамнай даа, мүнөөшье тиимэ. Хаа хаанагүй нютаг сомонуудаар, аймаг районуудаар эрхим бүхэнүүд, эршэтэ мэргэшүүл, хурдан гүйгөөшэ морид нютаг нютагтаа һоригдожо, район дээрээ илагшадынь республикын ойн баярай «һур-харбаанда» ниислэл хото ерэдэг һайн һайхан заншал үнинһөө угтай ха юм. Тэрэ заншалай харгые даган Гунгаагай «Сэлгеэн сагаан Түгнэ» тээшэ тэгүүлбэбди. Харин тиихэдэ Гунга Чимитов гүб хото Москвада уран зохёолой дээдэ һургуули хэжэ, найрта үрдижэ ерээдүй байба гээшэ ха. Тиин Түгнын «нахиима найр, хотоймо хурим» дүүрэжэ, түгэсхэл дээрэнь клуб соонь уран һайханай үдэшэ болоо гээшэ һэн. Тэндэ бидэ уригдажа, шүлэгүүдээ уншаха болобобди. Би Гунга Чимитовой һаяхан зохёогоод, Москваһаа Улаан-Үдэ эльгээһэн домоглол нютагаархиндань анха түрүүн уншажа үгэхэ золтой байбаб. Һананам, эхин мүрнүүдынь иимэ һэн:

Түрүүшынгээ абяа үгэжэ,
түрбэлгүй шангаар
шашхааш гэдэг:
Түгнын хойморто түрөө
һэн хаб,
намар эртээр.
Тоонто газарай
буряад ёһо
заншалда һүгэдэн
Тоһо үргөө һэн
гуламтынгаа галда
элбэг ехээр. —
Үбгэд һайхан
юрөөлөө табяа:'
—Юрөөл болтогой!
үнэншэ сэхэ,
бэрхэ хүбүүн
болоорой гэһэн
болоптой.
Бамбаан үлгы соо,
толгойм хажууда,
үлгөө һэн.
Борьботой шагайта,—
малшан болохо
заяа һүлдэмни.
Түрэһэн гараһан түүхыем
Түгнэмни намдаа
хөөрөө һэн.
Түрэл арюун нютагни,
сэлгеэ сагаан Түгнэмни…

Гунга Чимитовые дуулаагүй газар нютаг республика соо олдохогүй, шүлэг дуунуудыень, оршуулга баснинуудыень үхибүүдтэ зорюулһан зохёолнуудыень уншаагүй хүнүүд угаа хомор, өөрыень мэдэхэ, танихагүй залуушуул үсөөн байха. Тэрэнэй ябаагүй район, сомон, айл нютаг, колхоз, совхоз гэжэ үгы хаш, Иигэжэ илангаяа хүдөөгэй ажалшан түмэнтэй холбоо барисаа зузаантай зохёолшо мүн! Эдэ бүгэдээ поэт өөрынгөө «Буряад нютагаараа аяншалнаб» гэһэн шүлэгөөрөө элирхэйлээ һэн.

Арад зонойнгоо мүнөө үеын ажабайдалые гүнзэгыгөөр, удха түгэлдэрөөр шудалха гэһэн партиин уряалаар, хорёод жэлэй саана Гунга Чимитов «Сэлгеэ сагаан Түгнэдөө» хоног, һараар бэшэ, хоёр-гурбан жэлээр гаража, һууриждан байрлаад, нютагайхидаараа хамта али бүхы «хара» хүдэлмэри хэхынгээ дашарамда, мүнөө сагай таряашад болон малшадай, механизаторнууд болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй сэдьхэл ухаанда болоһон ехэхэн дэбжэлтэ хубилалтануудые бэеэрээ үзэжэ, зүрхөөрөө буйлуулан абаад, олон хурса шүлэгүүдые бүтээһэн байха. Тиигэжэ тэрэнэй «Хүдөөдэ мүндэлһэн шүлэгүүдэйнь» ном түрэһэн юм.

Уран үгын ольһогүйгөөр зураглаа һаа, уула хада миин лэ шулуун хабсагай, үндэр набтар хярын орой болоод лэ дүүрэдэг. Тиихэдэ, наран — туяа сасадаг толи болоод лэ, нямняа сэсэг нажартаа намжаа талые шэмэглэдэг ургамал тэды гэгдээд лэ дүүрэшэдэг байна гэжэ поэт ойлгодог. Тиимэһээ, тэрэнэй «түрэжэ гаргаһан түрэл һайхан Түгнын хада уулануud тухай, мунхаг байһан буряад зониие гийгүүлһэн Ленин — наран тухай, Байгал далайе оршон тойроод, баранай нюдэ баярлуулагша амиды һайхан байгаали тухай шүлэгүүдынь уран һайханай оньһо оншые бэедээ шэнгээһэн, онсо поэзиин һүөөр «тэжээгдэһэн» байна. Мүн үхибүүдтэ зорюулһан шүлэгүүдынь гүйгөөшэ мори һойжо урилдаанда бэлдэдэг шэнгеэр, онсото мэргэжэлэй «сэргэдэ» һайса һойһон хойноо табигдаһан байдаг.

Гунга Чимитов мүн лэ ирагуу лирик юм. Тэрэнэй инагай гуниглал тухай сэдьхэлэй бэлигүүн дулаан үгэнүүд — шүлэг, дуунууд залуу үтэлһэншье уладай домог сэзжэндэ угаа хадуугдасатай юм.

Гадна Гунга Чимитов буряад баснинуудые анхан зохёогшо һэн тула энээгээрээ мүн лэ алдаршаһан байна.

Оршуулга гээшэ —зохёолшо хүндэ тон шухала, юугээршье һолишогүй һургаал, тусхай ехэ һургуули юм, — Энээниие мэдэһэн Г. Чимитов М. Горькиин нэрэмжэтэ Литературна институтда һуража байхаһаа оршуулгын эхин һургуули гараһан байна. Институт дүүргэхэ дээрээ дипломно хүдэлмэри болгон, А. Недогоновой «Сомон зүблэл дээрэ туг далбана» гэһэн поэмэ оршуулжа, эрхим сэгнэлтэ абаһаниинь — юрэл тушаалдаһан ушар бэшэ һэн. Тэрээнһээ хойшо Г. Чимитов олон ород зохёолшодые холо ойроһоошье, хоёр зуун жэлэй саанаһаашье урижа асарһан танил тала болгоһон байна. Театр харагшад Н. В. Гоголиин «Ревизор» гэжэ суута шог ёгто зүжэгые оршуулагшын ашаар буряад хэлэн дээрэ наадахыень һайхашаана. Грузиин эртэ урдын поэт Ш. Руставелиин «Барасай арһа хэдэрһэн баатар» гэжэ поэмэ оршуулаа. Һүүлэй үедэ элитэ оршуулагша Г. Чимитов Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическа театрай коллективтэй нягта холбоо байгуулжа, ород драматургнуудай олохон зүжэгүүдые оршуулан, зоной һонорто табюулһан, олоной һайшаалда хүртэһэн байха. Илангаяа М. Горькиин зохёолнуудые уран һайханаар буряадшалаа. «Дайсад», «Васса Железнова» гэһэн зүжэгүүдынь манай театрай ендэр дээрэ бата һууриая ээлэнхэй. Тиихэдэ агуу ехэ пролетарска уран зохёолшын «Ленин» гэһэн гайхамшаг уран, үнэн бодото очерк манай зохёолшын шадабарита оршуулгаар хэблэгдээд, олон түмэн буряад уншагшадай столнууд дээгүүр һэхээтэй байхань нюдэндэ баясхалантайгаар үзэгдэдэг.

Буряадай мэдээжэ поэт, прозаик, оршуулагша, республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Гунга Гомбоевич Чимитов 60 наһанайнгаа ойе зохёохы ажалайнгаа түлэг дунда, абьяас эрмэлзэл түгэс угтаба.

Цэдэн ГАЛСАНОВ,
поэт.

МИЛИЦИИН КАПИТАН

…мунист тухай …ороон

олон гэмтэ хүнүүдэй заяае, тэдэнэй саашанхи байдалыень энэ эхэнэр шалсэн, зүб харгыень тэдэнэй хэһэн гэмэрэгүүдые элирүүлжэ, гэм ень мэдэрүүлхын, ажа-да тохёолдодог элдэб үүдай зүб, бурууень рүлхын түлөө тэмсэн ябашэб гэжэ һанахадаа, миин капитан, мүрдэлгын е даагша Светлана Ган-на Дондоковагай ажа-, ажал хэрэг тухайнь ье олон юумэ мэдэхэ түрэжэ, мүрдэгшын хүн-бэшэ харгы шэлэһэн' энэ хүдэлмэридэ хабаатай асуудал табибаб.

жэгдэ аянгатайгаар, н даруугаар, хоолойгоо заһан, заһан хэ һууһан энэ эхэнэрэй да нэгэ заримдаа баядэг үзэгдэн гэрэлтэнэ. хүнүүдэй хомхой хобсэдьхэл, зэрлиг ааша түхөөрэлдөөнэй болоходо, й шарай шэрүүбтэр бо-барасань хурсадан, иимэ тай тэмсэхээр хододоо бэлэн байһыень гэршэлнэ. Гэбэшье өөрынгөө хүсэ шадалда, эрдэм мэдэсэдэ найдамтайгаар түшэглэн, ажабайдалайнгаа долгин соогуур нэгэ жэгдээр нэбтэрэн ородогынь, өөрөө өөртөө этигэл ехэтэйгээр хандадагынь, тэрэнэй дэмыдэ бэшэ энэл харгы шэлэһэниинь эндэһээл эхитэй гэжэ таахаар байгаа һэн.

Светлана Ганжуровна Дондокова Хяагтын районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагта арба гаран жэлэй туршада ажаллана. 1973 ондо Буряадай багшанарай институдай түүхын болон хэлэ бэшэгэй таһаг дүүргээд, иишэ эльгээгдээ һэн. Түрүүшын жэлнүүдтэ, далаад оноор, наһаа гүйсөөгүй үхибүүдэй хэрэгүүдэй талаар инспекторээр ажаллаа. Багшын мэргэжэлтэй басаганда наһаа гүйсөөгүйшүүлтэй хүдэлхэдэнь һонирхолтой һэн. Зүгөөр олонхи ушарта бэрхэшээлнүүд тохёолдоод лэ байдаг бэлэй. Теэд тиинтшьегүй яахаб даа, энэмнай һургуулиин һурагшадта түүхэ зааһантай адли бэшэ ха юм. Эндэ тэсэбэритэй, бэлиг шадабаритай байхаһаа гадна, тэдэнэй һанал бодолые тааха эди шэди хэрэгтэй. Гэбэшье дээдэ һургуулида эрхим һайнаар һуража, психологи, педагогикын лекцинүүдые анхаралтайгаар шагнажа ябаһаниинь залуу мэргэжэлтэндэ мүнөө айхабтар ехэ туһатай байгаа.

1977 он. Светлана Дондоковагай ажабайдалдань тон бүхөөр хадуугдаа. Юуб гэхэдэ, энэ жэлдэ тэрэ партиин гэшүүнээр абтаһан байна. һүүлээрнь мүрдэгшын хүдэлмэридэ оруулагдаа. Эдэбхи үүсхэл, харюусалга ехэтэйгээр ажал хэрэгтээ хандадаг, хүнүүдэй хуби заяанай хэрэгые шиидхэлгэдэ бүхы хүсэ шадалаа, бэлиг шадабарияа зорюулан ябадаг хадань, хани нүхэдынь тэрэнэй һанал бодолыень, һанамжа дурадхалыень хододоо дэмжэн сэгнэдэг юм.

Һаяхан Светлана Ганжуровагай хүдэлмэридэнь үшөө нэгэ шэнэ хубилалта болоо. Нүхэр Дондоковае мүрдэлгын таһагай начальнигаар табихадаа, хамта ажалладаг нүхэдынь тэрэнэй оролдосо ехэтэй, ажал хэрэгтээ үнэн зүрхэнһөө хандадаг байһыень үшөө дахин тэмдэглээ.

Светлана Ганжуровнатай хөөрэлдэжэ һуухадаа, тэрэнэй түрүүшын «багша», һурган хүмүүжүүлэгшэ тухай, тиимэ хүн байгаа һэн гү гэжэ һонирхобоб.

— Байгаа ааб даа. Илангаяа манай хэрэгтэ иимэ хүнүүд олон ха юм. Түрүүшымни багша Иннокентий Петрович Игумнов болоно. Дайнай ветеран, залуу үетэниие һурган хүмүүжүүлэгшэ Иннокентий Петрович өөрынгөө бүхы наһые дотоодын хэрэгүүдэй хүдэлмэридэ зорюулһан хүн. Мүнөө наһанайнгаа амаралтада гарабашье, бидэнэй хэрэгээр һонирходог зандаа. Гансашье намайе өөрынгөө дүршэл шадабарида һургаа бэшэ. Иннокентий Петровичай хажууда ажабайдалайнгаа түрүүшын алхам хэһэн хүнүүдые тоолохо болоо һаа, олон лэ байха. Иннокентий Петрович энэл нютагта түрэһэн, үдэһэн, наһанайнгаа хүндэ хүшэр жэлнүүдые, баяр жаргалаа эндэл үнгэргэһэн юм. Тэрэ нютаг зоноо һайн мэдэдэг. Тиимэһээ хамта хүдэлхэдэ хүнгэн, урагшатай байдаг һэн, — гэжэ Светлана Ганжуровна дурсан хөөрэнэ.

Милициин капитан Дондоковагай даадаг таһагта Екатерина Николаевна Майорова, Александр Пурбуевич Моглоев болон бусад мүрдэгшын мэргэжэлтэй хүнүүд олон. Һаяхан Хабаровскын милициин һургуули дүүргэһэн Борис Молохоев Свердловскын юридическэ институт дүүргэһэн Борис Зурбаев хоёр Светлана Ганжуровнагай хүтэлбэри доро түрүүшынгээ алхамуудые батаар хэжэ ябанад.

Үшөө тиихэдэ коммунист Дондокова эхин партийна организациин секретарь юм. Үдэр бүриин ажал хэрэгүүдэй хажуугаар ниитын, партийна хүдэлмэри гэжэ байха. Теэд тэрэнэй сүлөөгүйб, аргагүйб гэжэ хэлэхыень хэншье дууладаггүй. Светлана Ганжуровна хаанашье, хэзээдэшье түрүү зэргэдэ жагсадаг хүн. Тэрэ залуу үетэнэй үнэн нүхэр, һурган хүмүүжүүлэгшэ байхаһаа гадуур, залуушуулда ёһотойл үльгэр жэшээ боложо үгэнэ бшуу.

Х. ДАМПИЛОВА,
манай корр.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС • АПН

ДУНДАДА ДАЛАЙДА—БАТА ЭБ НАЙРАМДАЛ

СТОКГОЛЬМ. Европодо этигэл найдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, зэбсэгүүдые хуряаха хэмжээнүүдээр Стокгольмдо үнгэргэгдэжэ байһан конференциин пленарна заседани дээрэ Мальтын делегациие толгойлогшо В. Камиллери хэлэхэдээ, Дундада далай дээрэхи этигэл найдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ хэмжээнүүдээр дурадхал оруулба. Дундада далай дээрэ ядерна буу зэбсэгүүдые тараан тодхохогүй, энэ районой зэбсэгтэ хүсэнүүдые, гадаадын сэрэгэй баазануудые эрье шадархи гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр хэрэглэлгые хорихо тухай асуудалнууд тэрэ тоодо ороно. Дундада далай дээрэ далайн-сэрэгэй һуралсалые үсөөрүүлхэ шухала байна.

Дурсагдаһан хэмжээнүүд Дундада далайе амгалан тайбан байдалай зоно болгохо талаар шэглүүлэгдэһэн энэ районой зэбсэгтэ хүсэнүүдые, нэн түрүүн далайн-сэрэгэй хүсэнүүдые хорооxo, ядерна буу зэбсэгтэй корабльнуудые Дундада далай дээрэһээ гаргаха талаар шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай дурадхалнуудтай таараладана.

ОАЕ-гэй XX СЕССИ

АДДИС-АБЕБЭ. Африкын нэгэдэлэй эмхиин (ОАЕ) гэшүүн оронуудай гүрэнүүдэй правительствануудан толгойлогшонорой ассамблейн ээ болож байһан XX сесси дээрэ ОАЕ-гэй шэнэ түрүүлэгшэ, Танзаниин президент Дж. Ньерере үгэ хэлэбэ. Африкын нэгэдэлые бэхижүүлхын түлөө, тэрэнэй экономическа бэеэ дааһан байдалые хамгаалхын түлөө тэмсэхыень ОАЕ-гэй түрүүлэгшэ энэ түбиин оронуудые уряалаа.

Баруун-Урда Африкын арадай эмхиин (СВАПО) президент С. Нуйома хуралдаанда хабаадагшадта хандажа үгэ хэлэхэдээ, Африкын урда хубидахи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдые дараха, энэ түбиин бэеэ дааһан байдалтай гүрэнүүдэй эб эеые таһалха талаар ЮАР-ай расис захирганай хараа шэглэлые США түрүүтэй империалис гүрэнүүдэй һайшаан дэмжэжэ байдагые эрид буруушааба.

Сахарын Араб Демократическа Республикын (САДР) энэ эмхидэ абаһанһаань уламжалан, манай орон ОАЕ-һээ гараха юм гэжэ Мароккын делегациин түлөөлэгшэ сессиин түрүүшын заседани дээрэ соносхобо. Иимэл шалтагаанаар ОАЕ-гэй ассамблейн энэ сессидэ хабаадахагүй тухай Заирай правительствын абаһан шиидхэбэриие Заирай делегаци мэдээсээ.

Африкын нэгэдэлдэ зүрюу харша гадаадын хүсэнүүд, нэн түрүүн США ОАЕ-гэй эб эеые таһалха, тэрэниие һуларуулха гэжэ оролдоно. Тиигэжэ энэ түбиин гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанай эб эе таһалхаһаа гадна, хёморoo зүришэлдөө үүдхэхые оролдоно гэжэ уулзалгада хабаадажа байһан олонхи дээдэ тушаалтад тэмдэглэнэ.

МҮНӨӨ ҮЕЫН ШУХАЛА ЗОРИЛГО

БУДАПЕШТ. Эб найрамдал болон аюулгүй байдалые бэхижүүлхын түлөө, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хязаарлахын түлөө тэмсэл хадаа мүнөө үеын шухала зорилго болоно. ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадарай хани ёһоной албанай хэрэгээр эндэ ерээд байһан ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельскитэй хэһэн хөөрэлдөөнүүд дээрэ тэмдэглэгдээ.

Венгриин социалис байгуулалтын гол шухала асуудалнууд тухай, 1985 оной хабар зарлагдахаар хараалагдаһан ВСРП-гэй XIII съездэдэ бэлэдхэл тухай Я. Кадар мэдээсэбэ.

Орёо хүшэр эрхэ байдалда ПНР-ые социально-экономическа талаарнь хүгжөөлгын зорилгонуудта В. Ярузельский тогтожо хэлээ.

Р. ГАНДИ—ИНК (И) ГЭЖЭ ХҮТЭЛБЭРИЛХЫ ПАРТИИН ТҮРҮҮЛЭГШЭ

ДЕЛИ. Индиин премьер-министр Раджив Ганди Индиин Национальна конгресс (И) гэдэг хүтэлбэрилхы партиин түрүүлэгшээр һунгагдаба. Индира Гандиин харалаа муухайгаар алуулһанай һүүлээр орон дотор тохёолдоһон оршон байдалые зүбшэн хэлсэхын тула зарлагдаһан ИНК(И)-гай хүтэлбэрилхы органой—хүдэлмэриин комитедэй эндэ болоһон ээлжээтэ бэшэ заседанида хабаадагшад тэрэнэй кандидатурын түлөө нэгэн һаналтайгаар дуугаа үгэбэ.

Партиин хүтэлбэрилхы органуудай ба ИНК (И)-гай парламентска бүлэглэлэй гүйсэдхэхэ комитедэй бүридэлые эмхидхэхыень хүдэлмэриншэ комитет Раджив Гандида даалгаа. Парламентын доодо палатада бүгэдэ ниитын һунгалтые 1985 оной январь һарада үнгэргэхэ гэһэн шиидхэбэриие заседанида хабаадагшад баталан абаба. ИНК (И)-гай түрүүлэгшэ, премьер-министр Раджив Гандиин штадуудай гол министрнүүдтэй зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдые хэһэнэй һүүлээр энэ асуудалаар эсэсэй шиидхэбэри баталагдан абтаха байна.

ВНР. Эдэ хүнүүд Венгриин газар дээрэ түрүүшын Баттонья тосхониие фашис булимтарагшадһаа сүлөөлгын үйлэ хэрэгтэ хабаадалсаһан. Тэдэнэр 40 жэлэй үнгэрһэн хойно мүнөөдэр уулзаба. Зураг дээрэ—Советскэ Союзай Герой Ф. Д. Кива (баруун гарһаа), энэ тосхониие сүлөөлһэн батальоной командир байһан. Дьёрдь Роцко (зүүн гарһаа) залуу солдат байхадаа, Улаан Армиин зэргэдэ жагсаһан юм.

МТИ—ТАСС-ай фото.

БОЛГАРИИН КОММУНИС ПАРТИИН ЦК-гай ПЛЕНУМ

СОФИ. Болгариин Коммунис партиин ЦК-гай ноябриин 8—9-дэ болоһон Пленум тухай информационно мэдээсэл эндэ толилогдобо.

БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Т. Живковэй хэһэн «Мүнөө үеын уласхоорондын байдалһаа үндэһэлэн 1990 он хүрэтэр НРБ-гэй экономическа хүгжэлтын гол шухала асуудалнууд» тухай элидхэлые шагнаад, зүбшэн хэлсэһэн байгаа.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар тогтоол баталагдан абтаба. Тусхайлбал, элидхэл дотор заагдаһан заабари зүбшэлнүүдые, тобшололнуудые Пленум нэгэн һаналтайгаар һайшаагаа.

БКП-гэй XII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар, съездһээ хойшо үнгэрһэн үе соо дотоодын политикын ба уласхоорондын харилсаанай талаар гараһан шэнэ асуудалнуудые шиидхэхэ тушаа БКП-гэй ЦК-гай Политюрогой ажал ябуулгые Пленум мүн лэ һайшааба.

1985 онһоо БКП-гэй ээлжээтэ, XIII съездэдэ бэлдэхэ шиидхэбэри абтаа.

Гунга ЧИМИТОВ

НАНГИН ТООНУУД

Үндэһэн буряад зонoймнай
Үнинһөө хойшо хэлсэдэг
Аман үгын жасада
Аргагүй нангин һүлдэтэй,
Тодо һонор удхатай
Тоонууд аржын байдаг лэ.
Гурба, долоо, юһэ,
Гушан гурба гэхэдэ,
Түүхэ, домог,. үльгэрнүүд
Түдэ һанаанда ородог лэ.
Харгын гурбан бэлшэр,
Хаанай гурбан басагад,
Гурба удаалан забдаха,
Гурба дахин эрьехэ,
Гурбалжан таабари тааха,
Гуяа гурба альгадаха,
Эрын гурбан хаба,
Эгндэй гурбан эрьюулгэ,
Эсэгын гурбан даабари,
Эхын гурбан заабари,
Гурбан хүлтэй тулга,
Гурбан тамгын тогоон—
Тоолон тоолон баймаар
Тобтой, аятай гурбан тоо.

Харин долоо тоомнай
Хадхууртайхан юм аа гү?
Долоон уулын саагуур
Догдой гээ һаа, яахаота?
Долооной доройд гэжэ
Догоодоод абадаг хараал
бии.
Долоон хобдог гээшэмнай
Олон гэһэн үгэ ха гү?
Дайран татажа хэлэхэдэ,
Дандаа долоо ородог ха.
Харин юһэ гээшэмнай
Хатуу нангин удхатай.
Юһэн эрдэниин тоогоор
Юрөөл табидаг заншал
бии.
«Гэсэрэй» юһэн һалаа
Гэрэл сасан байһаар даа.
Гушан гурба гэһэн тоо
Гуримтай юм Бурядтам.
Саян уулын хярые
Сасуудхажа тоолоо һаа.
Гулдагарнууд мундаргань
Гушан гурба болодог гээ,
Абай Гэсэр хүбүүнэй
Аха һанаха баатарнууд
Гушан гурба юм гэжэ
Гуримшуулан тоолоё.
«Гурбан ехэ Ярууна
Гушан гурбан галбай»,—
гээд
Нуурлиг уужам дайдая
Нютаг зониинь нэрлэдэг.
Үндэһэн буряад
арадаймнай
Үнинһөө нааша хэлсэдэг
Аман үгын абдар соо
Аргагүй нангин һүлдэтэй,
Тодо һонор удхатай
Тоонууд аржын байдаг лэ.
Гурба, долоо, юһэ,
Гушан гурба гэхэдэ,
Түүхэ, домог, үльгэрнүүд
Түдэ һанаанда ородог лэ.

МАЛШАДНАЙ

Олон зантай хүн мэтэ
Ордоһотойхон хабарые
Булшантайхан
Буруугаараа,
Далантайхан
Даагаараа
Угтан хүлеэдэг малшадай
Урда доро дохиноб.
Түхэреэн жэлэй шарайда
Түрбэлгүй ехэ ажалыень,
Хүйтэниие
Хүйтэн гэдэггүй,
Халууниие
Халуун гэдэггүй
Хатан баатар зоригыень
Хаба соогоо магтанаб

ЖЭШЭЭ

Абынгаа эрэлхэг зоригые
Аабагар багаһаа дагажа,
Ажабайдалай харгыда
Альган дээрээ тахижа,
Абажа ябахада һайхан даа.
Эжынгээ энэрхы сэдьхэлые
Эрдэни зэндэмэнидэл
сэгнэжэ,
Энэ ута наһандаа
Эбгээл хайрадань хүртэжэ,
Энхэ ябахада һайхан даа.
Ахынгаа үнэншэ
заншалые
Аргагүй ехээр хүндэлжэ,
Аян холошье, гэртээшье
Амаргүй наринаар
сахижа,
Арьбадхан ябахада һайхан
даа.
Эгэшынгээ мээхэй хандалгые Эльгэ зүрхөөрөө
мэдэржэ,
Эгээлэй заабари үгыень
Эмтэй домтойдол һанажа,
Эбтэй ябахада һайхан даа.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ШЭНЭ АМЖАЛТАНУУД

ПРАГА. ЧССР-эй Баруун Чехиин районой шахтануудай горнягууд нүүрһэ малталгаар шэнэ амжалтануудые туйлана. Чехословак арадай национальна сүлөөрэлгын тэмсэлэй түгэсэһөөр ба Совет Армиин Чехословакиие сүлөөлһөөр 40 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсоод, шахтёрнуудай коллективүүд хүдэлмэреэ үдэрһөө үдэртэ эршэдхэнэ. Олохон шахтанууд түсэбһөө гадуур хэдэн мянган тонно шулуун нүүрһэ малтажа абаа. Эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтын жэлэй түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдээ. Ажал эмхидхэхэ шэнэ онол арганууд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ, мүнөөнэй техникэ, тэрэ тоодо электронно-тоолон тодорхойлхо техникэ ашаглан хэрэглэгдэнэ.

ЭРДЭМ УХААН— ХҮДӨӨ АЖАХЫДА

БУДАПЕШТ. Хүдөө ажахын талаар научна шэнжэлгэнүүдэй үрэ дүнгүүд Венгриин кооперативууд болон госхозуудта улам үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ шэглүүлэгдэһэн 100-һаа дээшэ шэнэ арга технологи гансахан мүнөө жэлдэ нэбтэрүүлэгдэхээр хараалагдана.

Надудварта байгуулагдаһан электронно-тоолон тодорхойлхо түб «Красная звезда» гэжэ хүдөө ажахын кооперативай ажалшадай һайн туһалагшань болонхой. Ороохо үйлэдбэрилгөөр Надудварска индустриальна системэдэ ородог ажахынуудта бэлэдхэлэй хүдэлмэриин ябасые, үтэгжүүлгэ болон үбһэ тэжээлээр хангалгые, ажалай бүтээсые тус түбэй хүдэлмэрилэгшэд хиналта доороо абанхай.

Цегледэхи Венгер-совет хани барисаанай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын кооперативые республикын түрүү ажахы гэжэ нэрлэхэл, ёһоорнь нэрлэдэг юм. Газар дорохи халуун булагуудай туһаламжаар дулаасуулагдадаг теплицэнүүд эндэ баригданхай. Аграрна үйлэдбэридэ гарадаг үлөөдэһэ галдаха түхеэрэлгэ баригдажа байнхай. Тэрэнэй үгэһэн дулаан фермэнүүдые дулаасуулхын тулада хэрэглэгдэхэ юм. Мүнөөнэй иимэ арга технологи хэрэглэһэнэйнь ашаар гансахан мүнөө жэлдэ 200 миллион форинтын алмалта арьбалалта хэгдэхэ байна.

ВНР-тэ хүдөө ажахын эрдэм шэнжэлэлгын эмхи зургаануудые олошоруулгада ехэ анхарал хандуулагдадаг. Һүүлэй жэлнүүдтэ Будапештдэ, Ходмезевашархелдэ, ороной бусад хото городуудта томо научна түбүүд нээгдэһэн байна.

АГААРАЙ ФЛОТ ҮРГЭДЭНЭ

ГАВАНА. Дэлхэйн олохон гүрэнүүдтэй бүхы талын харилсаа холбоо улам үргэдхэжэ байһан Кубада агаарай флот эршэмтэйгээр хүгжөөгдэнэ гэжэ «Кубана дэ Авиасьон» гэжэ авиатранспортын компаниин директор Диксон Арахона журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө мэдээсэһэн байна. Гансал һүүлэй жэлнүүдтэ Советскэ Союзда бүтээгдэһэн хэдэн арбаад самоледууд энэ флодто нэмээгдээ юм.

Мүнөө үедэ Гаванын уласхоорондын аэропортые һэльбэн шэнэлхэ хүдэлмэри ябуулагдана гэжэ директор хөөрэнэ.

(ТАСС).

СОЁЛОЙ ҺОНИН

УРАН ЗОХЁОЛШОД ЗҮБШЭБЭ

Һаяхан Буряадай Уран зохёолшодой холбоондо партиина нэмэл суглаан үнгэргэгдэбэ. «СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной ойн баярай пленум дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгын тобшолол болон дурадхалнуудһаа уламжалан, республикын уран зохёолшодой эмхиин бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» асуудал тэрэнэй үзэмжэдэ табигдаа.

Дурсагдагша асуудалаар Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ Н. Г. Дамдинов элидхэл хэбэ.

«Байгша ондо Буряадай уран зохёолшодой эмхидэ хэдэн гүн удхатай ушар тэмдэглэгдэһэн байна. Энэ хадаа нэн түрүүн республикын Уран зохёолшодой холбооной эмхидхэгдэһээр 50 жэлэй ой баяр ёһололтойгоор тэмдэглэгдэбэ. Удаань манай уран зохёолшодой юһэдэхи съезд үнгэргэгдөө. «Современник» гэжэ түбэй хэблэлэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, мүн Монгол ороной мэдээжэ уран зохёолшод С. Удвал, Д. Цэдэв, Х. Цэвээн гэгшэд манай республикада ерэжэ, һонирхолтой уулзалгануудые хэһэн байна. Эдэ бүгэдэ, мүн бусадшье хэмжээ ябуулганууд тухай нүхэр Н. Г. Дамдинов тодорхойлон хэлээд, мүнөө үеын шэнэ хүнэй үзэл бодолой бүридэлгэдэ ашатайгаар нүлөөлхэ шэнэ захата бүтээлнүүдые бэшэхыень зохёолшо нүхэдөө уряалба.

Удаань «Байгал» журналай ахамад редактор С. С. Цыречдоржиев Хойто зүгэй болон Алас-Дурнын үндэһэ яһатанай уран зохёолшодой Хабаровск хотодо үнгэргэгдэһэн хуралдаанда хабаадалсаһан тухайгаа суглааргашадта хөөрэжэ үгөө.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ литература шэнжэлэгшэд А. И. Уланов, Ц-А. Дугар-Нимаев, уран зохёолшод Ч-Р. Намжилов, Ц. Галанов, А. Щитов, Вл. Петонов, К. Карнышев, Г. Раднаева гэгшэд хабаадалсаба.

Суглаанай түгэсхэлдэ зүбшэгдэһэн зүйлөөр тусхай тогтоол, республикын уран зохёолшодой эмхиин бэелүүлхэ хүдэлмэриин түсэб баталагдаа.

Б. ЖАНЧИПОВ.

УРИН ДУЛААНААР УГТАБА

Улаан-Үдын П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин концертнэ зал соо 3 үдэрэй туршада Югославиин аялга, дуунууд зэдэлбэ. Манай корреспондент Б. Дамбаринчиновэй асуудалнуудта Югославиин мэдээжэ дуушан Владо Штиманай үгэһэн харюунуудые доро толилнобди.

— Суг ерэһэн дуушад, ансамбль тухай уншагшадтамнай хөөрэжэ үгыт!

— Бидэнэй нютагһаа гарахада, 10—15 градус дулаан байгаа һэн. Улаан-Үдэ хотодо буухадамнай, хүнгэрэг саһан, 20 градус хүйтэн бидэниие угтаа. Дуу, хүгжэмдэ угаа дуратай Улаан-Үдын залуушуулай концертыемнай дулаахаар угтахада, түрэл Риека хотынгоо сценэ дээрэ дуунуудые ханхинуулжа байһан шэнги аятай, зохидшье. «Үһан далайн хүбүүд» гэһэн ансамбльтай гурбан дуушад гастрольдо ябанабди. Хатарха зуураа дуу хангюурдадаг эгэшэ дүү Ида Лора Баруджинууд харагшадай һайшаалда хүртэнэ. Тэдэнэр телевизионно «Евровидение» гэжэ фестивальда гурба дахин хабаадаа. Нёдондоной фестивальда амжалта ехэтэйгээр тэдэнэр хабаадажа, олон оронуудай теле-харагшадта мэдээжэ болонхой.

Байгуулагдаһаар дүрбэн жэлэй туршада «Үһан далайн хүбүүд» гэһэн ансамбль ганса орон доторoo бэшэ, мүн хилын саагуурашье суурхажа байна. Адриатическа далайн нэгэ тохойдо оршодог портово Риека хотын хүбүүд хадаа ансамбльда тиимэ нэрэ үгэһэниинь ойлгосотой гэжэ һанагдана. Мүнөөнэй үе сагай эстрадна хүгжэмэй мэдээжэ «рок», «диско» маягуудые баримталһан ансамблиинхид өөһэдөө онсо һонин найруулгатай дуунуудые зохёожо, шагнагшадай зүрхэ сэдьхэлые хүлгүүлжэ шададаг шадабаритай. Дүрбэн жэлэй туршада тэдэнэр хүгжэмэй олон тоото фестивальнуудта хабаадахаһаа гадна, Польшо, Болгари, ГДР, Итали, Испани, Алжир, Тунис болон бусад оронуудаар гастрольдо ябаһан байна. Иигээд ерэхэ жэлэй эхеэр дуунуудаа миндаһан дээрэ бэшүүлжэ гаргаха ёһотойбди.

— Өөрынгөө зохёохы ажал тухай хэдэн үгөөр...

— Би хүгжэмэй һургуулида һуража, кларнет болон саксафон дээрэ наададаг мэргэжэлтэй болоһон хүм. Һүүлээрнь, инструментальна «Проарта» гэһэн ансамбльда барабан дээрэ наадааб. Тэндэ хүдэлхэ үедөө өөрөө дуунуудые гүйсэдхэжэ, хэдэн миндаһа бэшүүлжэ гаргааб. Ансамблиингаа тарахада, дуушанай зам шэлээ һэм. Дуу хүгжэмэй хэдэн фестивальда «Үһан далайн хүбүүд» гэжэ ансамбльтай суг хабаадаһан байнаб. Жэшээлхэдэ, байгша ондо социалис оронуудай эстрадна «Анда нүхэдэй аялга хүгжэм» гэһэн фестивальда Москва хото ерээ һэмди. Харин мүнөө Советскэ Союз табадахияа ерэбэб. Совет харагшадые ехээр хүндэлдэгби. Юуб гэхэдэ, концертын үедэ бидэнэй хоорондо бэе бэеэ ойлголсолгын һайхан харилсаан тогтодог бшуу.

—Совет ямар дуушад, композиторнуудтай нүхэсэдэгбта!

— Бэлигтэй артист, поэт ба дуушан Владимир Высоцкиие хүндэлдэгби. Тэрэнэй шүлэгүүдые, гүйсэдхэхы маягые, бэлиг шадабариие илангаяа һайшаагшаб. Тиигэжэ тэрэнэй найруулан зохёоһон «Агта хүлэгүүд», «Жираф» гэхэ мэтэ дуунууд, мүн суута артистда зорюулагдаһан «Высоцкиин дурасхаалда» гэһэн дуун репертуартамни оронхой.

— Һайнта даа, элүүр энхые, зохёохы ажалдатнай амжалта хүсэнэбди.

«БАЙГАЛАЙ» ТАБАДАХИ НОМ

Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной үмэнэһөө хоёр һарадаа нэгэ удаа хэблэгдэдэг уран зохёолой, олониитын—улас түрын «Байгал» журналай байгша оной табадахи ном уншагшадтаа эльгээгдэбэ.

«Агуу Илалтын 40 жэлэй ойдо» гэһэн ниитэ гаршагаар журналай энэ номер нээгдэнэ. Тэрээн доро журналай редакцида эмхидхэгдэһэн «Дайнда ябаһан эхэнэрнүүдэй уулзалга» тухай Евгений Голубевой репортаж толилогдоо. «Шэнэ зохёолнууд» гэһэн гаршаг доро Булат Жанчиповай «Бүрэн» гэжэ поэмын, Владимир Корнаковой «Тайгын тала» гэжэ туужын үргэлжэлнүүд, мүн сагһаа урид наһа бараһан поэт Борис Сыреновэй толилогдоогүй шүлэгүүд үгтэбэ.

Хизаар нютагаа шэнжэлэгшэ, уран шүлэгшэ Дугаржал Жапхандаевай «Агын үзэсхэлэнтэ газарнууд» тухай зурагалалнууд «Очерк», «Публицистикэ» гэһэн ниитэ гаршаг доро толилогдоо. Монголой Арадай Республикын байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулжа, журналай редакци монгол поэт Д. Нацагдоржын шүлэгүүдые, уран зохёолшо С. Эрдэниин рассказ уншагшадайнгаа һонорто дурадхана.

РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, уран зохёолшо Цырен Шагжинай «Арадай дуун» тухай ажаглалтанууд һонирхолтой. Мүн лэ энэ номерто үгтэһэн «Авиаци, космос», «Шэнэ нэрэ», «Хараасгай», «Шог ёгто долгин», «Манай литэ» гэхэ мэтэ гаршагууд доро олон тоото материалнууд толилогдобо.

Манай корр.

БҮХЫ ОРОН ДОТОР ХАРУУЛАГДАХАНЬ

«Мосфильм» гэжэ киностудида табигдаһан «Берег» гэжэ фильмын Бүхэсоюзна премьерэ болохоёо байна. Тэрэ Улаан-Үдэ хотын «Дружба», «Прогресс», «Октябрь» гэжэ кинотеатрнуудта ноябриин 16-да харуулагдаха. Тус фильм хадаа манай кинематографиин һүүлэй үедэ түйлаһан эрхим бүтээлнүүдэй нэгэн болоно. «Берег» Бүхэсоюзна XVII кинофестивалиин гол шанда хүртөө юм.

Энэ фильмын премьерэ союзна болон автономито республикануудай ниислэлнүүдтэ хизаарнуудай, областьнуудай ба районуудай түбүүдтэ нэгэн доро харуулагдахань. Тиигэжэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай илаһаар 40 жэлэй ойн урда тээ ниитэ-политическэ ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг болохо байна.

Режиссернууд А. Алов ба В. Наумов элитэ совет уран зохёолшо Ю. Бондаревой бэшэһэн «Берег» гэжэ зохёолоор уран һайханай фильм «Мосфильм» киностудида буулгана гэжэ мэдээсэл хэблэлдэ толилогдожо, уншагшад болон кино харагшадай анхарал татаһан байна. Энэньшье гайхалгүй. Ленинскэ ба Гүрэнэй шангуудай лауреат Ю. Бондаревой дайн тухай бэшэһэн зохёолнууд ганса манай гүрэндэ бэшэ, мүн хилын саанашье мэдээжэ. Бэлигтэй уран зохёолшын зохёохы хүдэлмэриин киноискусстватай нягта холбоотой юм. Тэрэнэй олон номуудаар фильмүүд буулгагданхай.

А. Алов ба В. Наумов гэгшэдтэй хамта тэдэнэйнь сценаринууд бэшэгдэһэн гээшэ.

«Хүнэй сэдьхэл бодолые досооһоонь дэлбэлэн харуулдаг, бодото байдалай жама ёһые зохёохы аргаар шэнжэлдэг, ажабайдалай асуудалнуудые мүнөөнэй түүхын ябасатай зэргэшүүлэн табидаг зохёолшотой дүтын зохёохы холбоо барисаа тогтоохо тушаа үниһөө бидэ бодомжолдог һэмди. Романай дайнда эсэргүү хүсэн, тэрэнэй патриотизм маанадта тон дүтэ байна,— гэжэ тэдэнэр энэ фильм буулгажа эхилхынгээ урда тээ бэшээ һэн.

Режиссёрнууд гушаад жэлэй туршада сугтаа хүдэлхэ зуураа, олоной һайшаалда хүртэһэн бүтээлнүүдые табиһан намтартай. Һүүлшынгээ фильм дууһан буулгаадүй байтараа, А. Алов наһа барашоо. Теэд нүхэрынь хамтынгаа хэрэг хүсэндэнь хүргэбэ гээшэ.

Уран зохёолой үг удхые шадаал һаа тон гүнзэгыгөөр ойлгожо, кинематографиин тааруу арга нүхэсэлнүүдээр харуулхые оролдодог режиссёрнууд энэшье удаа өөһэдынгөө хүдэлмэриин гол зорилгодо хүрэһэн байна.

А. Алов, В. Наумов дайн тухай хэдэн фильмүүдые буулганхай. Тэдэнэй энэ темэдэ зорюулһан һүүлэй үеын фильмүүдэй нэгэн гэбэл, «Тегеран-43» болоно. Милитарис шэнэ түхеэрэлгэнүүдэй огтошье хэрэггүй тушаа, геройнуудайнь ажабайдалые дайн дажарай хайра гамгүйгөөр эбдэһэн тушаа тэрэ фильм хөөрөө һэн. Мүнөөшье зохёон байгуулһан бүтээлынь мүн лэ иимэ асуудалнуудые табина. Фашизмда эсэргүү, ажабайдалай эгээн эгшүүритэ муухай үйлэ хэрэг —дайн дажарые үзэн ядаһан шэглэлтэй фильм кино харагшадта дурадхагдана. Түүхын үйлэ хэрэгүүд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай һүүлэй үеын байдал дэлхэйн мүнөөдэрэй шухала асуудалнуудые удхалан ойлгоходомнай туһална. Түби бүхэнэй хүнүүд бүгэдөөрэн эб найрамдалые аршалан хамгаалха ёһотой гэһэн тобшолол кинофильмдэ хэгдэнхэй.

Фильмын гол геройнуудай ролиие МХАТ-ай актер Борис Щербаков (уран зохёолшо В. Никитин), Наталья Белохвостикова (Эммын), Валерий Сторожик (лейтенант Княжкогой), гэгшэд гүйсэдхэнэ. Мүн актернууд В. Гостюхин, М. Голубович, В. Заманский, А. Джигарханян, Н. Наумова, немец актернууд Бруно Дитрих, Корнелия Бойе, режиссёр Бернхард Викки гэгшэд кинофильмдэ хабаадалсаа. Энээниие буулгаха хэрэг кинооператор В. Железняков хүтэлбэрилһэн байна. Фильм СССР-тэ, ФРГ-дэ, онсолходо, Гамбург хотодо буулгагдаа.

Милитарис үйлэ хэрэгүүдтэ эсэргүү жагсаалда хабаадаһан хүнүүдтэй, мүн дайнай үе тухай кадрнууд энэ бүтээлэй бүридэлдэ тааруугаар оруулагданхай.

Тус кинофильм ноябриин 16-най һүүлээр республикын тосхон, һууринуудта харуулагдаха юм.

Республикымнай ажалшад, бүхы хүн зон энэ кинофильмые харахыетнай уринабди.

В. ПАВЛОВА,
республикын киногой талаар гүрэнэй комитедэй ахалагша редактор.

Арадай уран бэлигэй театрай республикадамнай нээгдэһэнтэй дашарамдуулан, П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин зал соо искусствын ёһотой һайндэр тээсгэн үнгэргэгдөө һэн. Буряадай комсомолой шангай лауреат, Зүүн зүгэй арадуудай хатер гүйсэдхэдэг «Лотос» ансамблиин, Забайкалиин шэмээшэг хоорой, «Уряал», «Магтаал» гэһэн арадай аман зохёолой ансамбльнуудэй, дуу, хатарай «Алтан булаг», «Байгалай толон», «Найдал» гэһэн арадай ансамбльнуудай хабаадалгатай ехэ концерт искусствада дуратайшуулай халуун анхаралые татаа бэлэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Лотос» ансамблиинхид хатарна.

В. ПЛУТТЫН фото.

БУРЯАД АЯЛГАНУУД ЗЭДЭЛНЭ

Ноябриин 12-hoo 18 хүрэтэр Казахстанда совет хүгжэмэй Бүхэсоюзна фестиваль үнгэргэгдэжэ байна. Мүн лэ эдэ үдэрнүүдтэ Алма-Ата хотодо СССР-эй Композиторнуудай холбооной правлениин нүүдэл пленумэй хүдэлмэри эхилбэ. Тус пленум «Совет композиторнуудай зохёохы ажалда эрхэтэн ёһоной шэнжэ шачар ба патриотизм» гэһэн темэтэй.

Совет хүгжэмэй Бүхэсоюзна фестивалиин үдэрнүүдтэ мэдээжэ оркестрнүүд, хоорнууд, олон дуушад хабаадана.

Пленумэй хүдэлмэридэ хабаадахаяа республикымнай түлөөлэгшэд ошонхой. Буряадай АССР-эй Композиторнуудай холбооной түрүүлэгшэ, СССР-эй арадай артист Б. Б. Ямпилов түрүүтэй дуушадай Бүхэсоюзна М. Глинкын нэрэмжэтэ конкурсын лауреат В. Бальжинимаев, Буряадай гүрэнэй оперо болон балетэй театрай дуушан С. Дашицыренова, концертмейстер, Буряадай АССР-эй габьяата артистка А. Архипова гэгшэд пленумэй хүдэлмэридэ хабаадана. Тус фестивалиин симфоническа концертдэ Б. Ямпиловай симфоническа поэмэ гүйсэдхэгдэхэ юм. Тиихэдэ республикымнай мэдээжэ дуушад Алма-Атада, мүн хүдөө нютагуудташье харуулагдаха концертнүүдтэ Б. Ямпиловай оперонуудһаа хэһэгүүдые, романс болон дуунуудые хангюурдаха юм.

Ю. ИРДЫНЕЕВ,
Буряадай АССР-эй Композиторнуудай холбооной секретарь.

СПОРТ · спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

ШЭНЭ ЧЕМПИОНУУД

Даам наадалгаар өөр хоорондоо Буряадай АССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө нэмэл мүрысөөн Улаан-Үдэ хотодо боложо дүүрэбэ. Һурагшадай намарай амаралтын үедэ үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ манай республикын һургуулинуудай һурагшадһаа гадна Красноярск, Братск хотонуудай спортсменүүд хабаадалсаба. Бүхыдөө табин хүн түрүү һуури эзэлхын түлөө долоон хоногой туршада наадаһан байна.

Эдиршүүлэй дундаһаа Улаан-Үдын too бүридхэлэй техникумэй хоёрдохи курсын һурагша Юрий Пополитов шалгаржа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Тэрэ даам наадалгын мүрысөөндэ дүрбэдэхи жэлээ наадажа, һүбэлгэн бэрхэ даамшан болонхой. Үнгэрэгшэ жэлдэ Юрий Брянск хотодо хүүгэдэй спортын һургуулинуудай һурагшадай дунда үнгэргэгдэһэн бүхэроссин нааданда хабаадалсаһан юм. Тэрэ тренер Мунко Жанчипович Базаровай һургаал доро даам наадажа ябана.

Шэнэ чемпионой нэгэ наадаар урид тодороо һаа, түрүүшын гурбанай тоодо оролсохын түлөө шанга тэмсэл даам наадагшадай дунда болоо. Тиин уулзалгын дүүрэхэдэ дүрбэн хүн таба табан очкотой болоод байба. Наадаһай эхинһээ хэн хэнэйнь, али зэргээр наадаһыень тодоруулхада, мастерта кандидат, Улаан-Үдын 32-дохи һургуулиин һурагша Дамбаев, 13-дахи һургуулиин Моксонов гэгшэд хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлээ. Урдандаа түрүү һуурида гаралсадаг, 6-дахи, 3-дахи интернат һургуулинуудай һурагшад Андрей Бурлаков Павел Толстов хоёр һанаһанда хүрэжэ шадабагүй.

Басагадай дундаһаа 2-дохи интернат һургуулиин арбадахи классай һурагша Нелли Гармаева ульгам бэрхээр наадажа, республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. Тэрэ долоон нааданһаа 6,5 очко абажа шадаа бшуу. Улаан-Үдын 32-дохи һургуулиин арбадахи классай һурагша Светлана Доржиева эрхилэгшэһээ нэгэл очкогоор гээгдэжэ, хоёрдохи һуури эзэлхэ баатай болоо. Гурбадахи һуури тодоруулхада 13-дахи һургуулиин Л. Моксонова, Кабанскын районой Шергинскэ дунда һургуулиһаа Дарима Бамбаева, 32-дахи һургуулиин һурагша Т. Сыренова гэгшэд тус тустаа 4,5 очкотой болоод байба. Эндэ Моксонова Бамбаева хоёр гурбадахи, дүрбэдэхи һуури эхилээ. «Эрхим даам наадагша» гэһэн шанда Дарима Бамбаева хүртөө. Тиихэдэ Цырен Харлампьевич Тыхеновэй хүмүүжүүлһэн Шергинскэ дунда һургуулиин команда хүдөөгэй һургуулинууд cooһoo һайн бэлэдхэлтэй байһаараа онсо шалгараа бшуу. Һурагшадай дунда үнгэргэгдэһэн һонирхолтой энэ нааданда Кабанскын, Зэдын, Хэжэнгын районуудай һургуулинууд хабаадалсаа. Энэмнай үсөөн гэжэ һанагдана.

А. АЛЕКСЕЕВ.

ТОБШОХОНООР

БАРИЛДААН. Залуушуулай дунда дүрэ буляалдалгын барилдаагаар уласхоорондын ехэ мүрысөөн үглөөдэр ГДР-эй ниислэл — Берлин хотодо нээгдэхэнь. СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, манай «Динамо» бүлгэмэй республиканска соведэй инструктор, уласхоорондын классай спортын мастер Николай Иванов энэ мүрысөөндэ хабаадалсаха юм.

* * *

Олимпиин наадануудай хоёр дахин чемпион, спортын габьяата мастер Иван Ярыгинай шанда хүртэхын түлөө эдиршүүлэй дунда дүрэ буляалдалгын барилдаагаар бүхэсоюзна мүрысөөн Красноярск хотодо үнгэргэгдэбэ. Хэдэн союзна республикын 200 шахуу эдир барилдаашад энэ заншалта нааданда хабаадаһан байгаа. Зэдын районой Дэдэ-Үшөөтэйн дунда һургуулиин 10-дахи классай һурагша Зоригто Уханаев, Улаан-Үдын техническэ мэргэжэлэй 7-дохи училищиин һурагша Константин Пестерев гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ хоёрдохи һууринуудые эзэлжэ, мүнгэн медаляар шагнагдаба.

* * *

Эдиршүүлэй дунда дүрэ буляалдалгын барилдаагаар «Буревестник» бүлгэмэй Түбэй соведэй мүрысөөн Брест хотодо болобо. Манай республиканска соведэй нэрэ хүндые хамгаалһан Улаан-Үдын районой һургуулинуудай һурагшад ехэ амжалта түйлаа. Тусхайлбал, Оронгын дунда һургуулиин һурагшад эхир хүбүүд Кишектуевууд эндэ ехэ амжалта түйлаба. Тэдэнэр хоюулаа 35 килограммай шэгнүүртэ мүрысөө. Тиихэдэ Пурбо чемпион болоһон, харин Доржонь хоёрдохи һуури эзэлһэн байха юм. Ивалгын дунда һургуулиин һурагша Е. Егоров, Оронгын дунда һургуулиһаа Д. Базаржапов гэгшэд гурбадахи шангуудта хүртэһэн байна.

САМБО. «Динамо» бүлгэмэй областной соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө нэмэл мүрысөөн Эрхүүдэ болобо. Ангарск, Шелехово, Эрхүү, Улаан-Үдэ хотонуудай командануудмүрысөөндэ хабаадаһан байгаа. Ангарскын самбистнууд һайн һорилго бэлэдхэлтэй байжа, илалта түйлаба. Манай республикын түлөөлэгшэд хоёрдохи һуурида гараа. Спортын мастерта кандидадууд Александр Логинов, Павел Раков гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ илажа, Эрхүүгэй областной соведэй чемпионууд болобо. Александр Раков хоёрдохи һуури эзэлбэ.

Самбо барилдаагаар тренернүүд болон судьянарай бүхэроссин семинар Иваново хотодо үнгэргэгдөө. Манай республикын суглуулагдамал командын ахалагша тренер В. Ножиков тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадалсаһан байна.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Тренернүүд болон мэргэжэлтэдэй бүхэсоюзна семинар Минск хотын дархи «Стаки» гэжэ олимпийскэ баазада болобо. Дунда дуур болон холын зайн гүйлтэ урилдалгаар СССР-эй суглуулагдамал командын тренер, РСФСР-эй габьяата тренер В. Д. Домнин тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадаа. Энэ жэлэй спортын мүрысөөнүүдэй дүнгүүд согсологдохо, ерэхэ жэлэй ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ, тэрэ тоодо дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө сентябрьда Австралида, олон зүйлөөр Европын Кубогта хүртэхын түлөө энэл һарада ФРГ-дэ, августын һүүл багта Японидо болохо бүхэдэлхэйн Универсиадада ороной суглуулагдамал командануудай хабаадаха тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

ҺУР ХАРБАЛГА. «Алатоогой годлинууд» гэжэ бүхэсоюзна мүрысөөн Фрунзе хотодо болобо. Энэ мүрысөөндэ Киргизэй мэргэшүүл түрүү һуури эзэлээ. Туркмениин ССР-эй команда хоёрдохи һуурида гараһан байна. Манай республикын «Динамо» бүлгэмэй түлөөлэгшэд долоон командын cooһoo гурбадахи шанда хүртэбэ. Ивалгын дунда һургуулиин һурагша Люда Эрхитуева, Улаан-Үдын 3-дахи һургуулиин һурагша Жаргал Дамбиев СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргээ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ДУРСАЛГА

Кабанскын районой Корсаковой һууринай олохон хүбүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда мордоо һэн. Совет оронии эзэмдэн абаха хүсэлтэй фашистнуудтай хатуу шанга тэмсэлдэ Корсаковай олон хүбүүд баатарай үхэлөөр унаһан юм. Тэдэнэй эрэлхэг габьяае мүнхэлһэн хүшөө дээрэ Траис Михонович Бабушкинай нэрые уншахат. Тэрэнэй һамганай нүхэр Елена Баляновна, Тамара, Татьяна басагадайнь һаяхан уулзажа, хөөрөөень бэшэжэ абаа һэм.

— Нүхэрни дайнай эхилэмээр фронт мордоо һэн, — гэжэ Елена Баляновна дурсана. —Одхон басаган Тамарамнай үшөө хүлдэ ороогүй байһан. Дайнай жэлнүүдтэ Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоздоо элдэбын ажал хэгшэ һэм. Үбһэ хуряалга, хартаабха, тариа тарилга, хуряалга гол түлэб һамгадай, хүүгэдэй хүсөөр хэгдэдэг бэлэй. Хүндэ байгаа. Бултадаа эбтэй эетэйгээр харилсан ажаһуужа, бэрхэшээлнүүдые дабаа агша һэмди. Гол түлэб гансал хартаабхаар хооллодог байгаабди. Кукурузаар, гаолянаар лепешко барихадамнай, хүүгэднай баярлагша бэлэй. Газаагаа малтай байһан зон яһала һүтэй, мяханай зүйлтэй ажаһуугша һэн.

Ехэ басаган Татьяна 1943 ондо эхин классуудай багша болобо. Дайнай эхилһэн жэл 7-дохи класс дүүргээд, Улаан-Үдын багшанарай училищида ороһон аад, хожомынь заочноор һураха боложо, бидэндээ ерээ һэн. Татьянамнай дүнгэлсэжэ, ажабайдалнай нэгэ бага хүнгэншэг болоо бэлэй. Юуб гэхэдэ, багшанарта түлеэ үгэдэг байгаа. Салин хүлһэниинь тиимэ горитой бэшэшье һаа, ехэ нэмэри һэн аабдаа, — гэжэ Е. Б. Бабушкина хөөрэнэ.

1944 оной февраль һарада тэрэ гашуудалта бэшэг абаа бэлэй. Тэрээн дээрэнь «Танай хани нүхэр хүндөөр шархатаад, госпитальдо наһа баража, Смоленск хотодо хүдөөлүүлэгдээ» гэжэ бэшээтэй байгаа һэн...

Мүнөө үхибүүдынь гэр бүлэтэй, өөһэдөө хүгшэн эжынэр болонхой. Мүнөө Траис Бабушкинай бүлэдэ 11 гушанар, 6 зээнэр хүмүүжэжэ байнхай.

Эсэгынгээ хүдөөлүүлэгдэһэн газар тухай Бабушкинтан үни удаан мэдэдэггүй һэн. 1980 ондо дунда Роза басаганиинь Саша хүбүүнтээ Смоленск ошоо һэн.

— Смоленск ерэмсээрээ, облвоенкомадта хандаа һэмди, — гэжэ ород хэлэ, литературын багша Роза Траисовна хөөрэнэ. —Танай эсэгэ миин ахалагша лейтенант бэшэ, харин гвардиин ахалагша лейтенант юм гэжэ тэндэ дуулахадаа, эсэгэтээ уулзадаг һаа гэжэ һанагдаагүй ехээр гуниглаа һэм. Фотограф хүдөөлүүлэгдэһэн газарыень харуулжа үгэхэ хүн хоёртой эсэгынгээ хүүртэ ошобобди. Дайсадһаа Смоленскые хамгаалагшадые гүнзэгыгөөр хүндэлжэ, хүүрнүүдыень анхаралтайгаар харууһалдаг байһандань баясаа һэм. Яһала ехэ саһанай ороһоншье һаа, харгынуудынь сэбэрлэгдэнхэй, хүүр бүхэн дээрэ веногууд, сэсэгүүд байгаа һэн ...— гээд Роза Траисовна хөөрөөгөө тобшолно.

— Ехэ болоторoo эсэгынгээ аша туһые мэдэрэгшэ һэм— гэжэ сэхыень хэлэхэб, — гэжэ Траис Бабушкинай одхон басаган Тамара хөөрэнэ. —Хуулиин наһатай болоторoo бидэ бултадаа эсэгынгээ түлөө пенси абадаг байгаабди. Розамнай гүрэнэй тэдхэмжэ дээрэ Улаан-Үдэ хотодо интернат-һургуули дүүргээ. Бидэндэ, фронтовигай бүлэдэ гэжэ болбосон түхэлтэй квартира гүрэн үгөө. Фронтовигай бүлэ гэжэ ехэ туһа хүргэдэгэйнь түлөө түрэл парти, правительствадаа хододоо баяртай байдагбди.

Т. АБИДУЕВА,
журналист, Корсаковай дунда һургуулиие дүүргэгшэ.

«01» МЭДЭЭСЭНЭ

ЕХЭНХИ ХУБИНЬ АБАРАГДАА

Улаан-Үдэ хотоһоо 36 километрэй зайда оршодог Шулуутын холимол тэжээлэй заводто түймэр нособо гэһэн мэдээсэлэй түймэр сарадаг албанай хэлхеэ холбооной түбэй пунктда ороходо, газаа яһала харанхышаг болоһон байгаа.

Энэ албанай дүршэлтэй мэргэжэлтэн С. Застебинэй хүтэлбэрилһэн түймэр сарадаг штабай оперативна бүлэг яаралтайгаар тиишээ гараба. 40 минутын туршада заводто хүрэжэ ерэхэдэнь, хоёр секциһээ бүридэһэн 600 дүрбэлжэн метрэй склад түймэрэй галда абтажа байба. Тэрээн соо барилгын материалнууд. электро-түхеэрэлгэнүүд, двигательнүүд, тусхай хубсаһан болон гуталнууд— 600 гаран мянган түхэригэй үнэтэ зүйлнүүд хадагалагдаһан байгаа.

Илангаяа, хүнэй гараа һарбайгаад хүрэхөөр бэшэ газарта табигдаһан шэрэтэй боошхонуудай нособолнь, түргэдэжэ эхилһэн түймэрые унтараахань тиимэшье бэлэн бэшэ байгаа. Иимэ орёо хүндэ эрхэ байдалда тэдэнэр гансал зүб шиидхэбэри түргэнөөр абабад. Склад соо орожо, түймэрэй эхилһэн газарта дүтэлхэ гэжэ тэдэнэй забдахадань складай үүдэн доогуур хэдэн дабхараар замагдаатай байба. Үүдыень нээхэ гэжэ машинаар үгзараад туршаһаниинь болобогүй. Түймэр сарадаг 3-дахи частиин дежурна, харуулай начальник П. Иванов складай харуулшанай гэрэй хажуудахи үүдэ нээхэдэнь, брезент шлангнуудые шэрэһэн комсомолшууд С. Шурыгин А. Осеев хоёр склад худар оробо. Склад соохи бүгшэм халуун агаар, илангаяа хоротой үдхэн утаан соогуур урагшаа ябахань хүндэ байба. Тиихэдэ хоорондоо зайгүйгөөр ябталагдаһан элдэб эд хэрэгсэлнүүд ехэл һаалта хэнэ. Эдэ бүхы бэрхэшээлнүүдые түргэнөөр дабажа, саг сооголо тэдэнэр түймэр унтарааажа эхилбэ. Түймэр сарагшад часһаа үлүү саг соо гал дүлэнтэй шангаар тэмсэжэ, захадань гараба. Энэ үедэ үшөө нэгэ аюул бии болобо. Складай оройдо байһан арматура-хушалтын түмэр халуун галһаа зөөлэржэ, доошоо годиижо эхилбэ. Хэрбээ тэрэнэй доошоо унашоо һаань, бүхы эд зөөриие абарха хэрэг буруу һүрэхэ һэн. Түймэр сарагшадай эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэһэнэй, галые саг соонь унтарааһанай ашаар эд зөөриин ехэнхи хубинь абарагдаа.

Н. ДАШИЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Хүдэлмэришэн хүнэй омогорхол, нэрэ хүндэ» — түрүү бэшэг. «Жэлэй түгэсхэлдэ — эршэтэ ажал» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ.

Хоёрдохи хуудаһанда. Партийна ажабайдал: тоосоон ба һунгалта. «Шадал соогоо ажаллаабди» — В. Мардаевай статья. Профсоюзай ажабайдал. «Хүн бүхэн өөрынгөө һанаагаар»— В. Леоновой статья. БАМ: түгэсхэлэй жэл. «Хэды ехэ юумэн дабагдаа гээшэб?» — А. Карачанскиин статья. РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ.

Гурбадахи хуудаһанда. Һургуулиие шэнэдхэн хубилгалга. «Һүбэлгэн ухаатанда» — Н. Базароной, Б. Жигмытовэй статья. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Нютаг нютагай һонин. — «Берег» гэжэ фильмын премьерэ тухай. «Байгалай үмэнэхи түрэл хизаарнай»— суглуулбари. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Воронежой пионернууд болон һурагшадай ордонгой «Ровесник» гэжэ ансамблиин концерт. 10.25 — Мультфильм. 10.45 — «Предел возможного»—5 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 11.55 — Литвиненко дуулаха. 12.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.10 — Ород хэлэн. 16.40 — «Москва шадарай хүдөө нютагуудай мүнөөдэр ба үглөөдэр». 17.10 — «Садко» — уран һайханай фильм.

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Совет патриот» — киножурнал. 19.10 — Нютагуудай һонин. 19.20— Буряад хэлэнэй хэшээл. 19.35 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.55 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.10 — «Совет Буряадай уран зохёолшод». Поэт Гунга Чимитов (буряадаар).

Москва. 20.40 — «Предел возможного» —5 серитэй уран һайханай фильм. 4-дэхи сери. 22.00 — «Время». 22.35—«Предел возможного» — уран һайханай фильм. 5-дахи сери. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 00.05 — ГДР-һээ эстрадна дамжуулга.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9.35, 10.35 — Г.-Х. Андерсенай онтохонууд. 10.05, 13.40 — Англи хэлэн. 11.05 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 11.35, 12.40 — Хүгжэм. 6-дахи класс. 12.05— «Манай саад». 13.10 — «Совет гүрэнэй ба хуулиин үндэһэ һуури». 14.10 — Шэнээр һэргээгдэһэн үе сагай искусство». 14.40 — СССР-эй арадай багша Ж. У. Утуров тухай телеочерк. 15.10 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 15.20 — «Ураалай үльгэршэн». 16.15 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 17.40 — Залуушуулда зорюулагдаһан дамжуулга. 18.10 — «Танил үйлсөөр» — киноочерк. 18.20 — Новоселенгинск тосхоной хүдөөгэй Соведэй хүдэлмэри тухай.

Москва. 19.00 — Баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 19.55 — Киноочерк.

Москва. 20.10 — «Хани харилсаан».

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08 зам.редактора — 2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни —2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ — 2-60-21 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов —2-54-93, писем и селькоров —2-87-81 корректорская—2-33-61, выпускающие— 2-35-95 отдел объявлений —2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Улан-Удэ ул. Ленина 35 Н-1636. Заказ № 263. Индекс 04649.